



Isien kokemuksia isyydestään rikosprosessin ajalta

Pirjo Timonen-Nissi

Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

KEMI 2014

TIIVISTELMÄ

LAPIN AMMATTIKORKEAKOULU, Sosiaaliala

Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyön tekijä:	Pirjo Timonen-Nissi
Opinnäytetyön nimi:	Isien kokemuksia isyydestään rikosprosessin ajalta
Sivuja (joista liitesivuja):	43 (3)
Päiväys:	21.11.2014
Opinnäytetyön ohjaaja:	Helavirta Susanna & Päivi Muranen
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää millaisia kokemuksia isillä on isyydestään rikosprosessinsa aikana.</p> <p>Opinnäytetyön taustaosuudessa käydään läpi Rikosseuraamuslaitoksen organisaatioita, Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksia, sosiaalityötä ja rikosseuraamusalaa, sekä Rikosseuraamuslaitoksen ohjelmatyötä. Teoria osuudessa käydään läpi isyyttä, sen historiaa ja erilaisia isyyden muotoja, sekä isyyden toteutumista vankilassa.</p> <p>Tätä opinnäytetyötä varten olen haastatellut viittä Rikosseuraamuslaitoksen mies asiakasta, jotka ovat isiä ja ovat olleet vankilassa. Haastattelut on toteutettu teema-haastatteluna ja ne nauhoitettiin.</p> <p>Kahden haastateltavan elämä rikosten aikaan oli ollut tavallista elämää johon kuului perhe ja työ. Kolmen haastateltavan elämässä rikosten aikaan oli ollut mukana väkivaltaa sekä päihteitä, lapsia tavattiin aina kun se oli mahdollista. Vankilassaoloaikanaan isät olisivat halunneet nähdä lapsiaan enemmän, mutta he myös tiedostivat sen, että vankiloiden resurssit eivät yksinkertaisesti aina riitä tapaamisten lisäämiseen. Yhteydenpito kirjeitse, puhelimitse sekä rajallisilla tapaamisilla koettiin haasteelliseksi, mutta moni sanoi, että siihenkin sopeutuu, kun muitakaan vaihtoehtoja ei ollut. Mahdollisuudet vaikuttaa lastensa asioihin vankilasta käsin, sekä huoli lastensa pärjäämisestä heijastuivat myös joidenkin haastateltavien vastauksissa. Valtaosa haastateltavista ei ollut saanut mistään tukea isyyteensä rikosprosessinsa aikana, he kertoivat myös, että eivät olleet tukea kaivanneetkaan. Yksi vastaaja olisi kaivannut tukea isyyteensä lapsensa äidiltä sekä sosiaalityöntekijöiltä ja yhteiskunnalta, esimerkiksi erilaisten isä-ryhmien muodossa. Haastateltavista valtaosa olisi kaivannut lisää perhetapaamisia vankilassa ollessaan, varsinkin lasten ollessa pieniä. Poistumislupia olisi myös toivottu olleen enemmän vankeuden loppuvaiheessa.</p>	
Asiasanat: isyys, sosiaalityö, vankila, rikollisuus, rikosseuraamuslaitos	

ABSTRACT

LAPLAND UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, Social services

Degree programme:	Degree Programme In Social Services, Bachelor Of Social Services
Author:	Pirjo Timonen-Nissi
Thesis title:	Fathers' experiences of fatherhood during the criminal process
Pages (of which appendixes):	43 (3)
Date:	21.11.2014
Thesis instructors:	Helavirta Susanna and Muranen Päivi
<p>The purpose of this thesis was to examine what kind of experiences fathers had of their fatherhood in their criminal process time, in other words during the commitment of the crime and the time in prison.</p> <p>The background of the thesis will deal with the Criminal Sanctions Agency organization, the Criminal Sanctions Agency's child and family policies, social work and criminal penalties sector, as well as the Criminal Sanctions Agency programme work. The theory part consists of the definition of fatherhood, history and various forms of fatherhood, as well as the realization of fatherhood in prison.</p> <p>For this thesis I have interviewed five men who are fathers and have been in prison. During the interview time they were clients of Criminal Sanctions Agency. The material was collected by theme interviews and the interviews were recorded. The tapes were transcribed.</p> <p>Two interviewee's life in crime time was ordinary life which included family and work. Three interviewee's life in crime time involved violence and drugs. The children were met whenever possible. During time in prison the fathers would have wanted to see their children more but they were aware of the fact that the prison's resources were not limited to increase meetings. Contacts by letter, telephone and the few meetings were seen as challenging but many said that you have to adapt because there is no other way. Possibilities to influence on issues concerning their children from prison as well as concerns about the children's abilities to cope in life were also reflected in some of the interviewees' responses. A majority of the respondents had not received any support to their fatherhood during their criminal process. One respondent would have liked to get support to his fatherhood from the mother of his children and from social workers and from society, for example in the form of different father groups. The majority of the respondents would have liked to have more family meetings while in prison, especially when children are small. More exit licences would have been desirable at towards the end of the imprisonment.</p>	
Keywords: fatherhood, social work, prison, crime, Criminal Sanctions Agency.	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 RIKOSSEURAAMUSLAITOS	7
2.1 Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio.....	7
2.2 Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset.....	8
2.3 Sosiaalityö ja rikosseuraamusala.....	8
2.4 Aikaisempia opinnäytetöitä ja tutkimuksia isien vankilassaolosta	10
3 ISYYYS	12
3.1 Isyyden historia	12
3.2 Isyyden muodot.....	14
3.3 Isyys vankilassa.....	16
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	20
4.1 Tutkimustehtävät ja aineistonkeruu	20
4.2 Haastateltavat	21
4.3 Eettiset huomiot	22
5. AINEISTON ANALYYSI.....	24
5.1 Haastateltavien elämä ja isyys rikoksien aikaan	24
5.2 Haastateltavien elämä ja isyys vankila-aikaan.....	27
5.3 Haastateltavien elämä ja isyys haastattelun aikaan.....	31
5.4 Isyyden tukeminen	32
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	34
7 POHDINTA	37
LÄHTEET.....	39
LIITTEET	41

1 JOHDANTO

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa sanotaan, että valtion on kunnioitettava vanhempien tai muiden lapsen huoltajien vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen kasvatuksessa. Siinä todetaan myös, että lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä kumpaankin vanhempaansa. Tapaaminen voidaan estää vain, jos se koetaan lapsen edun vastaiseksi. Lasten oikeuksien huomioiminen, sekä toteuttaminen kuuluvat julkiselle vallalle, eli valtion sekä kuntien kaikille viranomaisille (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989, 7-10; Lapsiasiavaltuutettu 2014, hakupäivä 25.3.2014; Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 5). Laki sanoo että ”vankia on tuettava sosiaalisessa kuntoutumisessa ja suhteiden ylläpitämisessä hänen lähiomaisiinsa tai muihin läheisiin, sekä asumiseen, työhön, toimeentuloon, sosiaalietuuksiin ja sosiaalipalveluihin liittyvien asioiden hoitamisessa” (Vankeuslaki 767/2005 10:6 §).

Tilastojen mukaan Suomessa lapsien syntyvyys on ollut laskussa, mikä tarkoittaa sitä, että meille syntyy myös vähemmän isiä mitä ennen. Isyyttä kuitenkin tutkitaan, mietitään ja siitä käydään keskustelua nykyään enemmän kuin ennen. On valitettavaa, että tutkimukset ja keskustelut ovat koskeneet lähinnä sellaisia perheitä ja sellaisia isiä, jotka elävät ydinperheessä tai uusioperheessä ja monesti näissä perheissä taloudellinen tilanne on ollut kohtuullinen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että on tutkittu valkoihoista, heteroa, keskiluokkaista työssä käyvää miestä, josta on tehty tutkimusten normi. Muunlaisissa elinoloissa elävät isät ja heidän isyys on jäänyt huomattavasti vähemmälle tarkastelulle ja tutkimiselle. (Eerola & Mykkälä 2014, 7, 180–181; Arhinmäki 2012, 27.)

Suuntaudun sosionomi opinnoissani yhteisö- ja perusturvatyöhön, joka on pääasiassa työtä aikuissosiaalityön parissa. Opinnoissamme käydään hyvin vähän läpi kriminaali-huoltoa, siksi halusinkin lisätä tietämystäni siitä tämän opinnäytetyöni kautta. Sosiaalialalla työskennellessämme tulemme varmasti kohtaamaan asiakkaita, jotka ovat myös Rikosseuraamuslaitoksella asiakkaina ja siksi on hyvä tietää enemmän työstä Rikosseuraamuslaitoksella, sekä heidän asiakkaistaan.

Opinnäytetyön aihe-ehdotus tuli Minna Alapuraselta, joka toimii lastensuojelussa ja poliisilaitoksella sosiaalityöntekijänä. Hän on työssään miettinyt muun muassa sitä, miten isyyttä tuetaan tai ylläpidetään rikosprosessissa ja sen jälkeen. Keskustelimme myös siitä, kuinka sosiaalialallakin on valitettavasti ollut toisinaan havaittavissa tietynlaisia

ennakkoluuloja vankilassa olleita tai rikoksensa muuten sovittaneita kohtaan. Taustalla voi olla pelkoa työntekijän kannalta, mutta yleensä taustalla on ollut tietämättömyys ja ennakkoluulot. Nykyään on kuitenkin päästy siitä mustavalkoisesta ajattelusta pois, että kerran rikollinen on aina rikollinen, tai että rikostaustainen ei voisi missään nimessä olla lapselleen hyvä vanhempi. (Alapuranen 4.10.2013, keskustelu.)

Opinnäytetyön tausta osuudessa käyn läpi Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiota, Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksia, sekä avaan sosiaalityötä ja rikosseuraamusalaa. Teoria osuudessa käyn läpi isyyttä, sen historiaa ja erilaisia isyyden muotoja, sekä isyyttä vankilassa. Aineistokohdassa käyn läpi viiden vankilassa olleen isän kokemuksia heidän isyydestään rikosprosessin aikana eli rikosten aikaan sekä heidän vankilassaolo aikanaan. Opinnäytetyön aineisto on kerätty teemahaastattelulla ja haastattelut on nauhoitettu.

2 RIKOSSEURAAMUSLAITOS

2.1 Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio

Rikosseuraamuslaitos on oikeusministeriön alainen organisaatio, joka toimii koko Suomessa. Rikosseuraamuslaitos on vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoviranomainen, jonka tavoitteena on muun muassa ehkäistä uusintarikollisuutta ja lisätä turvallisuutta koko yhteiskunnassa. Rikosseuraamuslaitoksella on 26 vankilaa, joista 15 vankilaa on suljettuja ja 11 on avovankiloita. (Rikosseuraamuslaitos 2014 b, hakupäivä 6.11.2014.) Vankiloiden lisäksi Rikosseuraamuslaitoksella on yhdyskuntaseuraamustoimistoja ympäri Suomea, joiden tehtävänä on vastata yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta. Organisaatioon kuuluu myös neljä täytäntöönpanoyksikköä, jotka vastaavat rangaistusten muodollisesta täytäntöönpanosta sekä tutkintavankeuksien hallinnollisesta toimeenpanosta. Rikosseuraamuslaitoksella on yksi yhteinen keskushallintoyksikkö, joka sijaitsee Helsingissä. Organisaatiolla on oma terveydenhuoltoyksikkö, joka pitää sisällään vankisairaalan ja psykiatriset vankisairaalat. (Rikosseuraamuslaitos 2013 c, hakupäivä 6.11.2014.) Organisaatio jakautuu kolmeen erialueeseen, Etelä-Suomen rikosseuraamusalue, Länsi-Suomen rikosseuraamusalue sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue. (Rikosseuraamuslaitos 2013 d, hakupäivä 6.11.2014.)

Rikoslain ankarin rangaistus meidän rangaistusjärjestelmässämme on vankila. Ihmisen saadessa vankeustuomion ainoa seuraamus hänelle ei välttämättä ole se, että hän joutuu suorittamaan tuomionsa vankilassa. Hänelle voi tulla tekemästään rikoksesta oikeudellisia seuraamuksia, kuten rikoksesta saadun hyödyn menettäminen sekä vahingon korvaaminen. Näiden lisäksi hänelle voi tulla myös epävirallisia ja todellisia seuraamuksia kuten työ- tai koulupaikan sekä ansioiden menettäminen, sekä hänelle voidaan asettaa myös liiketoimintakielto. Tehty rikos voi tuoda mukanaan myös negatiivista julkisuutta, jonka vuoksi ystävät ja tuttavat voivat kohdistaa rikoksentehtijään paheksuntaa. Rikoksentehtijän perheelle voi myös aiheutua harmia. Nämä kaikki edellä mainitut voivat olla merkitykseltään huomattavasti vankilatuomiota suurempia ja pitkäkestoisempia ihmisen ja hänen lähipiirinsä elämässä. (Lappi-Seppälä 2006, 94, 88–89.)

2.2 Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset

Rikosseuraamuslaitoksessa työn pääpaino on vangin tai asiakkaan kanssa työskentelyssä ja esimerkiksi vankilan henkilökunnalla ei ole käytännössä resursseja tukea kokonaisvaltaisesti perhettä, vaan perheelle tuleva tuki on tultava esimerkiksi kunnan sosiaalitoimelta (Sassi & Huhtimo 2006, 23). Rikosseuraamuslaitoksella on kuitenkin iso rooli vangin perhesuhteiden ylläpidossa ja tukemisessa. Perheen merkitys vankilassa olevalle voi olla todella tärkeä ja varsinkin kun kaikkien vankien kanssa tehtävää työtä suunnataan siihen, että vanki vapautuu jossakin vaiheessa vankilasta. Jotta yhteiskuntaan integroituminen tapahtuisi vangin kannalta mahdollisimman hyvin, tulee perhesuhteet huomioida vankilassaoloaikana. Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksissa sanotaan, että kaikissa Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä tulee tehdä perhetyötä, eikä perhetyö koske vain sellaisia perheitä, joissa on lapsia, vaan perhetyö voi olla esimerkiksi parisuhteen vahvistamiseen ja tukemiseen liittyvää työtä. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 6, 8.)

Myös yhdyskuntaseuraamustoimistojen tilojen tulee olla lapsiystävällisiä, vaikka lapset eivät yleensä tulekaan vanhempansa mukana tapaamisiin. Jokaisessa toimistossa tulee olla ainakin yksi huone, joka on sisustettu lastenvierailut huomioon ottaen (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 24). Haastattellessani tätä opinnäytetyötä varten erästä isää yhdyskuntaseuraamustoimiston tiloissa, odotti hänen lapsensa haastattelun ajan toisessa huoneessa, joka oli sisustettu lapsilähtöisesti. Huoneessa on lasten pöytä ja tuolit, sekä leluja, piirustusvälineitä ja kirjoja. Ainakin kyseisessä yhdyskuntaseuraamustoimistossa on otettu huomioon se mahdollisuus, että lapsi voi tulla vanhempansa mukana yhdyskuntaseuraamustoimistolle. Kyseisen yhdyskuntaseuraamustoimiston lasten kalusteet on tehty Ylitornion avovankilassa vankityönä.

2.3 Sosiaalityö ja rikosseuraamusala

Rikosseuraamusalalla työskentelee sosiaalialan koulutuksen saaneita henkilöitä niin vankiloissa kuin yhdyskuntaseuraamustoimistoissakin. Työnimikkeinä heillä voi olla sosiaalityöntekijä, rikosseuraamustyöntekijä, erityisohjaaja jne. Rikosseuraamuslaitoksella työskenteli 14.10.2014 sosiaalityöntekijä -nimikkeellä yhteensä 18 henkilöä ja erityisohjaajan nimikkeellä 78 henkilöä (Herna, sähköpostiviesti).

Sosiaalityötä tekevien ihmisten yksi keskeisimpiä työtehtäviä on ymmärtää mitä moninaisimmissa olosuhteissa ollutta tai olevaa ihmistä. Sosiaalityön tarkoitus on vaikuttaa ihmisen ja hänen ympäristönsä väliseen vuorovaikutukseen ja auttaa jäsentämään ihmisen elämässä olevia haasteita ja ongelmakohtia. Sosiaalityön tulee olla kaikkialla kestävä toimintaa, joka perustuu tasa-arvoon ja etenkin ihmisarvoon. (Suonio 2014, 73–74.)

Vankilan sosiaalityö on moninaista. Työtä tehdään vankilan porttien sisällä, jossa ihmisen perusoikeuksiin kuten liikkumisvapauteen on jouduttu puuttumaan. Työn tarkoituksena on vaikuttaa asioihin, jotka liittyvät siihen miksi ihminen on vankilassa. Työ tähtää kuitenkin siihen, että ihminen vapautuu vankilasta jossakin vaiheessa ja että vankilasta vapauduttuaan hänellä olisi mahdollisimman hyvät puitteet rakentaa elämänsä haluamaansa suuntaan. Työn pyrkimyksenä on aina motivoida ihmistä kohti rikoksetonta elämäntapaa. Työssä rikosseuraamusalalla on tärkeää auttaa ihmistä muutokseen ja orientoida häntä tulevaisuutta varten. (Suonio 2014, 82–83.) Sosiaalialan työssä, työskentelempä sitten päihdehuollossa, lastensuojelussa tai aikuissosiaalityössä, päämäärä on sama: auttaa ihmistä selviytymään arjessa ja tukea häntä vaikeina aikoina. Tarkoitus ei ole pahentaa ihmisen oloa syyllistämällä.

Jotkut vangit tai entiset vangit ovat monesti sosiaalityön haastavimpia asiakkaita. Heillä voi olla monenlaisia ongelmia: päihdeongelmia, mielenterveysongelmia, he ovat monesti heikosti koulutettuja ja heidän taloudellinen tilanne voi olla erittäin heikko. Edellä mainituista syistä juuri he tarvitsisivat paljon tukea muun muassa sosiaalialan ammattilaisilta. Valitettavaa vain on, että kunnallisissa palveluissa vankeja tai vankitaustaisia ei mielellään oteta vastaan. Heitä ohjataan asioimaan puhelimitse ja toimittamaan hakemuksensa kirjallisena. Vaikka tosiasia on, että varsinkin vankilassa olleet tarvitsisivat pitkäkestoista ja sitoutuvaa työtä mitä me voimme sosiaalialalla asiakkaillemme tarjota. (Karsikas 2014, 91, 106; Vartiainen 2012, hakupäivä 17.10.2014.)

Vankien kanssa tehdään vankilassa tavoitteellista työtä, jota toteutetaan muun muassa ohjelmatyöllä. On tutkittu, että ikääntyminen, avioliitto, parisuhde, työpaikan säilyttäminen, työelämään kiinnittyminen tai oma päätös tavoitella rikoksetonta elämää ovat avain asemassa rikoksen tehneen ihmisen muutoshalukkuudessa ja muutoksen vaikuttavuudessa. Päihteidenkäyttö ja asunnottomuus ovat tutkitusti sellaisia tekijöitä, jotka voivat olla esteenä rikollisuudesta irtautumiseen sekä yhteiskuntaan integroitumiseen.

Ohjelmatyöllä pyritään vaikuttamaan vangin rikosten uusimisriskiin sekä rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttaviin asenteisiin ja ajatteluun mm. edellä mainittuja seikkoja huomioon ottaen (Suonio 2014, 77–78; Rikosseuraamuslaitos 2013, hakupäivä 13.10.2014 a).

Rikosseuraamuslaitoksella on kehitelty erilaisia ohjelmia ohjelmatyöhön, jota on tarjolla monenlaista. Yleisohjelmilla pyritään vaikuttamaan ilman, että ne olisivat johonkin tiettyyn rikokseen syylistyneelle tarkoitettuja. Rikosperusteisissa ohjelmissa, kuten väkivalta- tai seksuaalirikollisille tarkoitetuissa ohjelmissa, voidaan tarjota apua sellaisille vangeille, jotka ovat edellämainituista rikoksista johtuen vankilassa. Rikosperusteisista ohjelmista voivat myös muut vangit kokea saavansa apua, vaikka he eivät olisikaan ohjelmatyöhön kuuluvaa rikosta tehneet. (Rikosseuraamuslaitos 2013, hakupäivä 13.10.2014 a.)

2.4 Aikaisempia opinnäytetöitä ja tutkimuksia isien vankilassaolosta

”Ei täältä käsin pysty mikään isä oleen, sillai niinku isän pitäis olla” Vankien kokemuksia isyydestään avovankilassa -opinnäytetyössä haastateltiin kahdeksaa Laukaan vankilassa olevaa isää. Isänä oleminen koettiin haasteelliseksi, mutta vankilassaoloaikana voimia antavaksi. Isät jotka elivät parisuhteessa, kokivat huolta kumppanin jaksamisesta siviilissä yhteisten lasten kanssa. Miehet jotka olivat kokeneet riittaisen eron, olivat joutuneet seuraamaan miten lasten äiti on käyttänyt hyödykseen isän rajallista mahdollisuutta vaikuttaa lasten asioihin ja edellä mainitut miehet olivat kokeneet, että lapsen äiti oli asettanut lapset pelinappuloiksi eroprosessissa. Avovankilan tukeen isyyden toteuttamisessa ja ylläpitämisessä oltiin pääosin tyytyväisiä. (Lehto & Puupponen 2012, 2.)

Vankeusrangaistustaan suorittavien vankien kokemuksia isyydestä –opinnäytetyöhön oli osallistunut kuusi isää, jotka olivat olleet sillä hetkellä Konnunnuon vankilassa. Vanki-isät olivat kuvanneet isyyttään toiminnan kautta. Huoli perheen hajoamisesta sekä lapsista vieraantuminen aiheuttivat pelkoa opinnäytetyön haastateltavissa. Isät olivat myös kokeneet jäävänsä asioiden kanssa yksin. (Kaukoranta 2009, 2.)

Koposen ja Lehtolan ”Me ei olla pelkkiä vankeja vaan myös hyviä isiä”: Vanhemmuusteemaisen isäryhmän arviointi Riihimäen vankilassa -opinnäytetyöhön osallistui vanki-

isiä ja heidän teini-ikäisiä lapsiaan, jotka olivat kiinnostuneet vanhemmuusteemaisesta ryhmästä. Ryhmän tarkoitus oli antaa isille tukea heidän vanhemmuuttaan vankeusaikana. Opinnäytetyössä tuli esiin, että osallistujat, ohjaajat sekä vankilan apulaisjohtaja olivat sitä mieltä, että vanhemmuusteomainen isäryhmätoiminta on tarpeellista ja hyödyllistä. Opinnäytetyöstä käy myös ilmi, että isäryhmän järjestäminen on mahdollista suljetuissa vankiloissa. (Koponen & Lehtola 2013, 3.)

Ellilän vuonna 2012 tekemässä pro gradussa on haastateltu 11:sta vankilassa olevaa miestä, tarkoituksena saada tietoa vankilassa olevien isien henkilökohtaisista kokemuksista. Tutkimukseen osallistuneiden kokemusten perusteella vankilan asettamat rajoitukset heikensivät isänä olemisen kokemusta (Ellilä 2012, 2, 47–50).

3 ISYYYS

3.1 Isyyden historia

Isyyttä on tutkittu lähivuosina paljon. Siitä on kirjoitettu erilaisia kirjoja. Kirjoittajina ovat olleet muun muassa asiantuntijat, psykologit, psykiatrit, yleislääkärit, toimittajat ja vangit. Materiaalia on tuotettu erilaisten projektien, yhdistysten, opinnäytetöiden sekä gradujen avulla. Niitä löytyy internetistä, painetuista kirjoista, julkaisuista ja artikkeleista.

Isyys on muuttunut aikojen saatossa ja nykypäivänä isyys voi olla hyvin erilaista kuin esimerkiksi vuosisatoja sitten. 1730-luvulla Suomen lain mukaan aviottomasta lapsesta tuli huolehtia äiti kolmevuotiaaksi asti, jonka jälkeen isä huolehti lapsesta. Lapsen kasvatusvastuu oli ensisijaisesti isällä, mutta pienten lasten hoivaaminen nähtiin kuuluvan äidille. Isiä pidettiin 1800-luvulle asti vanhemmista merkittävämpänä ja luonnollisempaa vaihtoehtona äitiin nähden. Isille kuului lasten moraalinen sekä uskonnollinen kasvattaminen ja aikuisuuteen ohjaaminen. Isien asemaan vaikutti vahvasti se, että miesten koettiin voivan ylläpitää järjestystä ja hallita tunteitaan naisia paremmin. (Mykkänen & Aalto 2010,17.)

1800-luvulla äitiyden nähtiin vaikuttavan keskeisesti kansakunnan hyvinvoinnin luomisessa. Katsottiin, että naisen tulee toimia perheessä ja miehen tulee toimia yhteiskunnassa. Isille siihen asti kuuluvia tehtäviä kuten uskonnollinen kasvatus siirtyi äidin tehtäväksi. Sen ajan kirjallisuudesta oletettiin miesten olevan paljon poissa perheen arjesta, he olivat työssä tai harrastustensa parissa. 1800-luvulla isät huolehtivat pääsääntöisesti perheen elättämisestä ja eräs heidän tehtävistä oli toimia auktoriteettina lapsille ja naisille. 1800-luvulla miesten suurin huoli olikin, että miten he saavat perheensä pysymään leivän syrjässä kiinni ja miten he saavat lapset tottelemaan heitä. Sen ajan avioliitto-oppaissa määriteltiin hyvä aviomies sellaiseksi, jonka tärkeimmät velvollisuudet olivat perheen elättäminen ja rakastaminen. (Mykkänen & Aalto 2010, 19–20.)

1900-luvun alussa mm. sosiaalityöntekijät, sosiologit, psykologit ja psykiatrit alkoivat tukea käsitystä, että isyys on miehille itselleenkin terapeutista. Miehet pystyivät isyyden kautta ilmaisemaan itseään. Miehiltä ei tuolloin odotettu enää pelkästään auktoriteettina ja elättäjänä olemista, vaan otettiin uudelleen käyttöön 1700-luvulle tyypillisiä

piirteitä kuten se, että miehet huolehtivat lasten itsenäistymisestä. 1900-luvulla isä alettiin nähdä lasten ja etenkin poikien sukupuoli-identiteetin kehitykselle tärkeänä mallina. (Mykkänen & Aalto 2010, 22–23).

Isyyden suurin murrosaika on katsottu alkaneen Suomessa 1950- ja 1960-luvulla kun sodat oli käyty ja kaupungistuminen alkoi. Ihmiset muuttivat maalta kaupunkiin, isät eivät enää olleet etäisiä kurinpitäjiä, jotka tekivät työssään pitkää päivää. 1950-luvulla esimerkiksi kätilöt toivat esiin isien välttämättömyyttä lasten kasvatuksessa. Miehillä järjestettiin isäkursseja, joissa opetettiin miestä ymmärtämään esimerkiksi raskaana olevan naisen mielialojen vaihteluita. Isäkursseja järjestettiin muun muassa asevelvollisille. 1960-luvulla naisten kouluttautuminen ja työssäolo sekä tasa-arvoajattelun yleistyminen alkoivat näkyä miesten arjessa. Äidit olivat koulutuksissa ja töissä; isät olivat vastaavasti enemmän läsnä kotona. Isien tuli huolehtia sekä lasten-että kodinhoidosta sillä aikaa kun naiset olivat poissa kotoa. 1950- ja 1960-luvun sukupuolien tasa-arvoistuminen on tuonut paljon haasteita isille. Isien täytyi osata kotityöt, lastenhoito, työntekeä ja täyttää ne kaikki muutkin miehille asetetut vaatimukset. 1900-luvun lopun ja 2000-luvun perhepolitiikka on ohjannut isiä ja perheitä entistäkin osallistuvampaan isyyteen muun muassa perhevapaajärjestelmää uusittiin sukupuolineutraalimmaksi ja vanhempain- ja hoitovapaata pystyi ottamaan niin äiti kuin isä. (Eerola & Mykkälä 2014, 182; Mykkänen & Aalto 2010, 25, 32.)

Isyys on siis ollut murroksessa kautta aikojen ja niin se on tällä hetkelläkin. Tutkimukset osoittavat, että tämän hetkinen isyys on osallistuvampaa ja nykyään isät ovat enemmän läsnä perhe-elämässä ja lasten kasvatuksessa kuin esimerkiksi heidän omat isänsä tai isoisänsä. (Kortman 2013, hakupäivä 7.11.2014.)

Tänä päivänä yhteiskuntamme mahdollistaa isälle lapsen synnyttyä erilaisia etuuksia, jotka pohjautuvat mm. tasa-arvoajatteluun. Isällä on lapsen syntymän jälkeen oikeus pitää isyysvapaata, joka on enintään yhdeksän viikkoa pitkä. Lapsen äidin äitiysloman jälkeen isällä on oikeus vanhempainvapaaseen, jota Kela maksaa 158 päivää. Vanhempainvapaalle voi jäädä joko äiti tai isä ja sen voi käyttää vuorotellen. Vanhempainvapaan jälkeen isä voi jäädä hoitovapaalle, joka paremmin ehkä tunnetaan kotihoitontukena. Hoitovapaan loputtua isällä on oikeus jatkaa osittaisella hoitovapaalla jos hän palaa töihin osa-aikaisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, hakupäivä 28.9.2014 a; Kansaneläkelaitos 2014, hakupäivä 2.10.2014 a, b.)

3.2 Isyyden muodot

Joillekin isyys on elämän suurin lahja ja elämän tärkein asia, joku toinen isä ei välttämättä edes muista olevansa isä. Samalla tavalla kuin äitiys voi muuttaa naisen elämää, voi isäksi tuleminen muuttaa miehen elämää. Miehen rooli hänen omassa elämässään voi muuttua, taloudellinen tilanne voi muuttua, vuorovaikutustaitoja voi joutua opettelemaan, päivien rytmit voivat muuttua, lapsen syntymän myötä koko miehen elämä voi muuttua ja muutoksesta syntyy todennäköisesti haasteita jotka kestävät läpi elämän. (Huttunen 2001, 127–128.)

Isä on lapselleen äärettömän tärkeä henkilö, silloinkin kun isän osuus lapsen elämässä olisi kestänyt ajallisesti vain siittämisen ajan (Hämäläinen 2010, 42). Juuri edellä mainitun vuoksi isyyttä tulisikin tukea samalla tavalla kuin äitiyttä: neuvoloissa, terveydenhoidossa, sosiaalitoimessa, kouluissa, vankiloissa ja niin edelleen. Oleellista ei ole se, että onko lapsen isä läsnä vai poissa arjesta, vaan se miten isän läsnäolon puuttumiseen kiinnitetään huomiota ja miten isän ja lapsen välistä suhdetta tuetaan.

Voidaan ajatella, että nykypäivänä äitien ja isien roolit arjessa ja perheessä ovat muovautuneet menemään päällekkäin. Isät osaavat laittaa ruokaa, siivota, vaihtaa vaippoja ja niin edelleen. Nykyään isien ei tarvitse enää olla niitä jotka eron tullessa jäävät naisten jalkoihin ja luopuvat lapsensa huoltajuudesta ja mahdollisesti myös tapaamisoikeuksistaan. Meillä on myös isiä, jotka eron tullessa jäävät lapsensa lähivanhemmaksi. Isyys nähdään äitiyteen verrattuna tasavertaisena vanhemmuuden muotona; oikeudet ja velvollisuudet ovat samat. (Eerola & Mykkälä 2014, 184.)

Isyyteen ei riitä pelkästään se, että mies hedelmöittää siittiöillään naisen. Isyys on huomattavasti laajempi käsite joka sisältää monenlaisia ulottuvuuksia. Isyystutkija Jouko Huttunen jakaa isyyden neljään eri muotoon: biologiseen isyyteen, juridiseen isyyteen, sosiaaliseen isyyteen ja psykologiseen isyyteen. (Huttunen 2001, 58–59.)

Biologinen isyys alkaa siitä kun mies on hedelmöittänyt naisen. Riippumatta siitä haluaako isä olla lapsen elämässä mukana tai haluaako lapsi olla yhteydessä biologiseen isäänsä, on sillä sellaisia vaikutuksia jotka voivat näkyä ja tuntua miehen ja lapsen elämässä läpi elämän. Lapsi kantaa biologisen isänsä perimää koko elämänsä niin hyvässä kuin pahassakin. Biologinen isä on lapsessa läsnä koko hänen elämän. Lapsi voi ulko-

näöllisesti muistuttaa isäänsä, hänellä voi olla periytyviä sairauksia isänsä puolelta, hänen luonteensa, aatteensa ja mielipiteensä voivat olla samantapaisia kuin isällään, vaikkei lapsi olisi koskaan edes tavannut isäänsä. Terminä biologinen isyys on yksiselitteinen, mutta sisällöltään se on vain murto-osa isyyttä. (Huttunen 2001, 58–59; Hämäläinen 2010, 42.)

Juridinen isyys tarkoittaa niitä oikeuksia ja velvollisuuksia mitä yhteiskunta muun muassa lakien kautta kohdistaa lapseen. Lapsella on laillinen oikeus periä juridinen isänsä. Meillä Suomessa juridiseksi isäksi tullaan avioliiton ulkopuolella isyyden tunnustamisen kautta tai sitten isyyden vahvistamisen kautta (isä ei vapaaehtoisesti tunnusta isyyttään, vaan se joudutaan oikeusteitse vahvistamaan). Nainen voi vaatia isyyden vahvistamista oikeusteitse, mutta vastaavasti, jos mies vaatii saada vahvistaa isyyden voi nainen sitä vastustaa. Miehen eläessä avioliitossa tulee hän lapsen isäksi isyysolettamuksen myötä. Kolmas vaihtoehto tulla juridiseksi isäksi on adoptoida lapsi. (Huttunen 2001, 60–62; Malmi & Erno 2012, 97.)

Sosiaalinen isyys tarkoittaa sitä, että mies asuu yhdessä lapsen kanssa, hän on vuorovaikutuksessa lapseen, liikkuu lapsen kanssa sosiaalisissa tilanteissa sekä huolehtii ja antaa aikaansa lapselle. Sosiaalinen isä voi olla esimerkiksi äidin uusi miesystävä, avo- tai aviopuoliso tai joku lähisukulaisista. (Huttunen 2001, 62–63.)

Psykologisessa isyydessä lapsen ja miehen välille on syntynyt kiintymyksellinen suhde. Lapsi pitää miestä isänään, kiintyy häneen ja hakee hänestä turvaa. Mies vastaavasti haluaa viettää aikaa lapsen kanssa, huolehtia hänestä, suojella ja tukea sekä hoitaa häntä. Heidän välilleen on syntynyt kiintymyssuhde. Jokainen lapsi haluaa isän jota hän voi ihailla, johon voi olla kiintynyt ja joka on aidosti läsnä lapsen elämässä. Juuri sellaisesta isyydestä psykologisessa isyydessä on kyse. (Huttunen 2001, 64–65.)

Mikään edellä mainituista isyyden muodoista ei sulje toisiaan pois. Termit helpottaa hahmottamaan sitä kuinka miehen on mahdollista olla lapselle isä monella tapaa. Meillä on adoptioperheitä, homoperheitä, lapsettomia perheitä, joissa miehet voivat olla lapselle isiä. Isä voi olla näitä kaikkia isyyden muotoja lapselleen silloin kun he elävät ydinperheessä, eli perheessä jossa asuu vanhemmat ja heidän yhteiset lapsensa tai tilanteessa jossa isä tuo omat aikaisemmat biologiset lapsensa elämään hänen ja hänen uuden perheensä kanssa. (Huttunen 2001, 58–62, 66–67.)

Erityisen tärkeää on kuitenkin se miten isä on isä. Jos ajatellaan esimerkiksi vanki-isää, avainasia ei ole se, että isä ei jaa perheen kanssa arkea, vaan se millainen isä sieltä arjesta puuttuu. Lapset voivat kokea isättömyyttä sellaisissa perheissä, joissa isä on konkreettisesti paikalla, mutta henkisesti poissa. Vanki-isä on fyysisesti poissa perheen arjesta, mutta halutessaan hän voi olla läsnä muilla tavoin kuten puhelimitse ja kirjeitse. Isän konkreettista olinpaikkaa merkityksekkäämpää on myös se miten esimerkiksi lapsen äiti suhtautuu lapsen poissaolevaan isään. Pitääkö äiti lapsen mielikuvia isästä yllä, antaako hän lapsen puhua tunteistaan ja kaipauksestaan isää kohtaan, antaako hän lapsen olla yhteydessä isäänsä (Sinkkonen 2012, 33). Naisilla on valtavan suuri rooli isyyden tukemisessa. Suomessa toiminut ja laajalti tunnettu lastenpsykiatri Terttu Arajärvi on sanonut: ”Lapsi selviytyy vanhempien välisestä erosta, mutta ei selviydy vaurioitta vanhemman erosta häneen” (Mansnerus 2014. Hakupäivä 17.10.2014).

Edellämainittujen isyydenmuotojen lisäksi voidaan tunnistaa myös passiivinen isyys. Jotkut isät eivät tietoisesti halua olla tekemisissä lastensa kanssa. Osa isistä voi kokea, että lapsi on syntynyt lapsen äidin päätöksen seurauksena tai että lapsi on voinut saada alkunsa huolimattomuuden tai päihteidenkäytön seurauksena. Ei ole tavanomaista että edellä mainittujen seikkojen vuoksi isä voi kokea lapsen olevan ”ei toivottu” ja siitä syystä isä ei halua pitää yhteyttä lapseensa tai lapsen äitiin.

Isyyden tulisi olla lapselle ja perheelle turvallista, tukevaa, rakastavaa, hellää ja huomiota ottavaa. Valitettavasti se ei sitä kuitenkaan aina ole. Meillä on myös monia isiä, jotka ovat passiivisia ja heikosti sitoutuvia lapsiensa suhteen. Jotkut heistä voivat olla väkivaltaisia ja päihteisiin taipuvia, eikä heistä kaikista ole ottamaan sitä vastuuta mitä lapsen syntymä tuo tullessaan (Relander 2012, 79). Kaikkien miesten elämään ei sovellu lapsien mukanaan tuomat velvollisuudet ja vastuut. Joskus on puhtaasti lapsen edun mukaista, että isä ei ole lapsensa kanssa tekemisissä.

3.3 Isyys vankilassa

Vuonna 2013 Suomessa oli joka päivä keskimäärin 3175 vankia suorittamassa tuomioita, joista valtaosa oli miehiä (noin 2933 miestä). Samana vuonna vankilasta vapautui 5851 henkilöä ja vankilaan joutui 5809 ihmistä. Vuoden 2009 vankimäärien perusteella on laskettu, että vankeus koskettaa vuosittain noin 55 500 ihmistä. Nämä ihmiset koos-

tuvat vangittujen läheisistä, lapsista, puolisoista, ystävistä jne. (Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2013, 5,9; Ryynänen & Suomela 2011, 56).

Elämä suljetussa vankilassa vaikuttaa ihmisen minäkuvaan ja hänen tapaansa ymmärtää ympäröivää maailmaa; tätä kutsutaan laitostumiseksi. Jokaisessa laitoksessa on omat rutiininsa. Jotta ihminen pystyy suoriutumaan rangaistuksestaan, tulee hänen sisäistää vankilan rutiinit. Laitostuminen ei ole vain vankilalle tyypillistä, vaan sitä tapahtuu niin vanhustentaloissa, lastenkodeissa kuin päihdelaitoksissakin. Vankilassa olevat rutiinit vain ovat valitettavasti sellaisia, joita harvoin tarvitsee siviilielämässä. Laitostumiseen liittyy myös se, että ihminen on vankilassa ollessaan riippuvainen henkilökunnan avusta silloin kun hänen tarvitsee hoitaa asioita tai soittaa esimerkiksi lapsilleen. Tätä ongelmaa ei siviilissä ole. (Lappi-Seppälä 2006, 97. Kurki & Kurki-Suutarinen & Taruvuori 2010, 62–63.)

Pahimmillaan rutiinien omaksuminen ja laitostuminen voivat johtaa siihen, että ihminen ei edes halua elää siviilissä vankilassa olonsa jälkeen. Hän voi kokea, että elämä vankilassa on helpompaa ja parempaa verrattuna siviilielämään. Laitostumista pyritään minimoimaan tukemalla ihmisen toimintakykyä, lisäämällä valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan sekä elämän hallintataitojen vahvistamisella. Näitä tuetaan mm. vankilassa tehtävällä ohjelmatyöllä. (Lappi-Seppälä 2006, 97. Kurki ym. 2010, 62–63.)

Avovankilat ovat suljettuihin vankiloihin verrattuna vapaampia ja muistuttavat olosuhteiltaan enemmän normaalia elämää. Kaikki Suomen avovankilat ovat kokonaan päihitteettömiä. Avolaitoksessa tuomiotaan suorittavalla on osallistumisvelvoite eli heidän tulee esimerkiksi osallistua työntekoon tai ohjelmatyöhön. Työtä tekevät vangit saavat tekemästään työstä palkkaa. Palkasta maksetaan verot, sekä ylläpitokustannukset ja jos henkilöllä on huollettavia, osa palkasta pidätetään heille. (Lappi-Seppälä 2006, 99–100.)

Vanki voi pitää yhteyttä perheeseensä puhelimella, kirjeillä ja tapaamisten avulla. Joilakin voi olla mahdollisuus käydä kotona poistumisluvalla ja joidenkin vankien on mahdollista päästä perheleireille. Tapaamismuotoja on monia. Niitä voidaan järjestää valvottuina, valvomattomina ja lapsi-vanhempi -tapaamisina. (Lapsi- ja perhetyön linjat 2013, 12–13; Kurki ym. 2010, 48–49.)

Puheluita vanki voi soittaa joissakin vankiloissa päivittäin ja joissakin paikoissa esimerkiksi joka toinen päivä. Puhelut on rajattu kestämään n. 5-10 minuttia ja vangin on ilmoitettava ennen puhelua kenelle hän soittaa, sekä puhelinnumero mihin hän soittaa. Joissakin avovankiloissa vangilla voi olla käytössään oma puhelin, joka helpottaa yhteydenpitoa läheisiin huomattavasti. Jos puoliso on toisessa vankilassa, eivät vankiloiden käytännöt aina mahdollista vankien välistä yhteydenpitoa puhelimitse toisiinsa. Vangilla on myös laissa säädetty oikeus kirjeenvaihtoon. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 12–13; Kurki ym. 2010, 48–49)

Tapaamisiin tullessaan vieraan tulee jättää omaisuutensa niille varattuun kaappiin. Lasten tulee myös jättää kaikki ylimääräinen säilytyslokerikkoon. Valvottuja tapaamisia järjestetään vankiloissa yleensä viikonloppuisin. Vanki laatii etukäteen vankilahenkilökunnalle listan kenet hän haluaa tapaamiseen. Vanki kutsuu itse tapaamiseen haluamansa ihmiset paikalle ja ilmoittaa sovitun ajan vankilan henkilökunnalle. Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksien mukaan joissakin vankiloissa on käytäntönä, että jos vierailija tulee minuutinkin myöhässä paikalle, on tapaaminen siltä erää peruttu. Yleensä tapaamistiloihin mahtuu kaksi aikuista vierailijaa tai yksi aikuinen ja muutama lapsi vankia kohden. Vierailijan ja vangin välillä on plexilasi ja koskettaminen on kiellettyä. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 15–16, 24–25; Kurki ym. 2010, 48–49)

Vanhempi-lapsi -tapaamiset ovat valvottuja myös, mutta niissä vanhempi ja lapsi saavat koskea toisiinsa. Eroja näiden tapaamisten suhteen on eri vankiloissa. Joissakin vankiloissa tapaamiset järjestetään viikonloppuna ja toisissa viikolla. Valvonta tapahtuu henkilökunnan ollessa paikalla koko ajan tai satunnaisesti. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 15–16, 24–25.)

Tapaamisia voi anoa ja anomusten perusteella henkilökunta valitsee kuka tilaan pääsee. Tapaamisten edellytyksenä on päihitteettömyys ja jos vanki antaa positiivisen seulan, voidaan tapaaminen perua. Valvomattomia tapaamisia voi saada noin kerran kuukaudessa ja paikalla on yleensä puoliso ja lapsi. Valvomattomia tapaamisia tulee vangin itse anoa. Tapaaminen järjestetään erillisessä huoneessa, joka on tarkoitettu juuri tällaista tapaamista varten. Tapaamistilat ovat yleensä yksiöitä tai kaksioita. Niistä löytyy yleensä keittiövarustus, leluja lapsille, vuode, pöytä ja tuoleja sekä tilojen yhteydessä suihku ja wc. Vangin on mahdollista tavata lapsi tiloissa, mutta sisustuksessa on huomioitu myös aikuisten intiimit tarpeet. Rikosseuraamuslaitoksella ei ole tietoa siitä, kuinka

paljon aikaa tapaamisissa menee parisuhteen tarpeiden hoitoon ja kuinka paljon vanhempi-lapsi -suhteen ylläpitoon. Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksissa on maininta, että vankiloista on tullut tieto, että tapaamisissa tyydytetään vanhempien seksuaalisia tarpeita lasten nähden. He ovatkin kiinnittäneet siihen huomiota niin, että on mahdollista järjestää valvomattomia tapaamisia lasten kanssa oloa varten ja erikseen parisuhteen hoitoa varten. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vanki näkee lastaan kerran kahdessa kuukaudessa. Puoliso voi vierailla joka kuukausi jos vangille myönnetään valvomattomia tapaamisia. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 15–16, 24–25.)

Poistumislupia vangin on mahdollista anoa rangaistusajan pituuden perusteella. Aikaisintaan poistumisluvan voi saada erityisestä syystä kun rangaistusta on suoritettu puolet. Yleinen käytäntö on, että rangaistuksesta on suoritettu kaksi kolmasosaa. Poistumisluvan tarkoituksena on tukea vangin yhteyksien säilymistä sekä vangin integroitumista yhteiskuntaan sekä pienentää vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 16; Kurki ym. 2010, 49–50.)

Pohjoismaista Norja on ainoa maa, missä ei voi ottaa lasta mukaan vankilaan. Suomessa on ollut vuosien 2000–2005 aikana noin 100 lasta vankilassa vanhempansa kanssa. Vankeuslain 4 luku 10§ mukaan myös isä voi ottaa lapsen mukaan vankilaan. (Sassi & Huhtimo 2006, 25–26; Vankeuslaki 767/2005 4:10 §.)

Timo Jattu on Hämeenlinnan vankilan perheosaston vastaava perhetyön ohjaaja ja hän kertoi, että heillä ei ole ollut ainakaan toistaiseksi yhtään isää perheosastolla. Tämä johtunee siitä, että lastensuojelulain mukaan perheosastolle tulevan lapsen tulee olla alle 2-vuotias ennen perheosastolle saapumista. Heille ei ole vielä sattunut niin, että isä olisi näin pienen lapsen yksinhuoltaja ja saanut samaan aikaan kohtuullisen lyhyen vankeustuomion, jonka voisi suorittaa avovankilassa. Lait kuitenkin mahdollistavat lapsen vankilassa olon isänsä kanssa, jos sellainen tilanne jollakin olisi. (Lastensuojelulaki 417/2007 7:37 §; Jattu 26.3.2014, sähköpostiviesti.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävät ja aineistonkeruu

Opinnäytetyöni tarkoituksena on ollut saada tietoa siitä, millaisia kokemuksia isillä on isyydestään rikosprosessin ajalta, sekä millaista tukea isät ovat saaneet ja millaista tukea he olisivat mahdollisesti toivoneet vankilassaoloaikanaan.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että aineisto hankitaan esimerkiksi haastatteluilla tai havainnoinnilla. Laadullisissa tutkimuksissa pyritään tuomaan esille tutkimukseen osallistuneiden omia näkökulmia ja kokemuksia. Tyypillistä on myös se, että tutkittava joukko on määrältään pieni ja tarkoituksena on analysoida saatua aineistoa mahdollisimman kattavasti. Tärkeitä laadullisessa tutkimuksessa on siis laatu, ei määrä. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on enemmänkin löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Tutkielmassa subjektiivisuus ja henkilökohtaiset kokemukset ovat keskiössä. Siinä pyritään ottamaan huomioon todellisuuden monet ulottuvuudet ja asioita huomioidaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti yksilön ja yhteisön näkökulmasta, kuten laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä. (Eskola & Suoranta 2003, 16–18; Liikka 2003, 13.)

Opinnäytetyön aineisto saatiin teemahaastattelua käyttäen. Teemahaastattelu voidaan toteuttaa silloin kun tiedetään, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. Tässä opinnäytetyössä kaikki haastateltavat ovat olleet vankilassa ja heillä kaikilla on lapsia. Teemahaastattelussa aiheet mistä tietoa halutaan saada, jaetaan teemoihin, jotka ohjaavat haastattelua. Teemat ovat kaikille haastatteluun osallistujille samat. Teemahaastattelussa ei käytetä yksityiskohtaisia kysymyksiä kuten esimerkiksi lomakehaastattelussa, vaan teemahaastattelussa haastattelu etenee ennalta suunniteltujen teemojen mukaan. Tämän opinnäytetyön haastattelujen teemana on isyys ja teema on jaettu pienempiin osiin, kuten elämä ja isyys rikoksen aikaan ja elämä ja isyys vankilassaoloaikaan. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48.)

Valitsin opinnäytetyöni aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Valitsin sen siksi, että uskoin sen palvelevan parhaiten juuri tämän opinnäytetyön tarkoitusta, jossa keskeisintä on ihmisten kokemukset. Jos olisin käyttänyt esimerkiksi lomakekyselyä

uskon, että en olisi saanut näin kattavaa otosta opinnäytetyöhön osallistuneiden elämästä. Jos taas olisin tehnyt syvähaastattelun, joka muistuttaa tavallista keskustelua ja jossa kaikkien haastatteluun osallistujien kanssa ei välttämättä käydä läpi kaikkia teema-alueita, en usko että olisin voinut verrata näin hyvin haastateltavien vastauksia keskenään. (Esko & Suoranta 2003, 86.)

Haastateltavat saivat itse päättää mitä asioita he kertovat ja mitä jättävät kertomatta. Tällä tavalla he pystyivät jättämään kipeimmät kokemukset ja ikävimmät asiat kertomatta, jos eivät halua niistä puhua. Haastattelu koskee perheasioita ja isyyttä jotka ovat hyvin henkilökohtaisia asioita ihmisille. Siksi onkin tärkeää antaa haastateltavalle mahdollisuus olla kertomatta joistain asioista, jos hänestä siltä tuntuu. Toisaalta haastattelu mahdollistaa myös sen, että he voivat niistä kertoa vapaasti, jos haluavat. Kaikki oli siis siitä kiinni mitä haastateltavat itse haluavat tuoda esille. Haastatteluista saadut tiedot ovat luoneet viitekehyksen tämän opinnäytetyön teoreettiselle osiolle (Alasuutari 2007, 83).

Haastattelut nauhoitettiin minkä jälkeen litteroin aineiston. Tarjosin kahvia haastateltaville ja erään haastateltavan kohdalla se loi haastetta litteroinnille. Haastateltava sekoitti kahvia lusikalla ja siitä johtuen litteroinnissa meni aikaa, kun kahvin sekoittamisesta tullut ylimääräinen ääni meinasi peittää haastateltavan äänen nauhalla. Litterointi oli aikaa vievää, koska jokainen lause täytyi varmistaa, jotta väärinymmärryksiä ei synny. Kun olin haastattelut saanut litteroitua, kuuntelin ne haastattelusta riippuen vielä 1-2 kertaa ja varmistin tekstin ja puheen olevan täysin samanlaisia. Kun olin saanut haastattelut kirjattua, tuhosin haastattelunauhan.

4.2 Haastateltavat

Haastateltavat opinnäytetyöhöni sain ollessani työharjoittelussa Rikosseuraamuslaitoksella syksyllä 2014. Haastatteluun osallistuneet miehet olivat kaikki Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaita haastattelun aikana. Haastateltavat saapuivat kuka minkäkin asian vuoksi tapaamaan rikosseuraamustyöntekijää ja tapaamisen aikana asiakkaalta kysyttiin halukkuutta osallistua haastatteluun. Jos asiakas halusi osallistua haastatteluun, hänen kanssaan sovittiin haastattelupäivä ja -aika.

Kaikki haastattelut toteutettiin yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Ennen haastattelun alkua kerroin haastateltaville opinnäytetyön tarkoituksesta ja annoin hänelle liitteen 1 luettavakseen. Toiseen paperiin (liite 2) pyysin haastateltavan allekirjoituksen, jolla hän suostui osallistumaan opinnäytetyöhön. Suostumuksia tehtiin aina kaksi kappaletta, toinen minulle ja toinen haastateltavalle, jotta hänelle itselleen jää dokumentti siitä mihin hän on osallistunut.

Haastatteluun osallistui viisi miestä. Lisäksi yhden henkilön kanssa sovimme haastattelu päivän ja -ajan, mutta hän ei saapunut paikalle. Myöhemmin hän kertoi, ettei halua osallistua haastatteluun, koska koki omaavansa liian rankkoja kokemuksia ja mielipiteitä isyyden tukemisesta. Yksi mies olisi mielellään halunnut osallistua haastatteluun, mutta opinnäytetyön aikataulutus tuli vastaan.

Kolme haastattelua toteutettiin kasvotusten, lisäksi yksi puhelimitse ja yksi halusi vastata kysymyksiin kirjallisesti. Haastateltavia oli yhteensä viisi. Yhteen haastateltavaan olin hänen suostumuksellaan yhteydessä jälkeinpäin sähköpostilla ja esitin hänelle tarkentavia kysyksiä hänen isyydestään vankila-aikaan.

Vanhin haastatteluun osallistuja oli yli 60 vuotias ja nuorin oli reilu 20:nen. Yhdellä haastatteluun osallistujalla oli yksi lapsi, muilla oli useampia lapsia. Yksi vastaajista eli haastattelun aikana yhdessä lastensa ja heidän äidin kanssa, muut olivat eronneet lastensa äidistä. Haastateltavista valtaosa oli ollut vankilassa useammin kuin kerran. Haastateltavien rikosnimikkeinä oli henkirikoksia, väkivaltarikoksia, talousrikoksia sekä huumausainerikoksia.

4.3 Eettiset huomiot

Opinnäytetyön aiheenvalinta on ensimmäinen tutkimuseettinen kysymys opinnäytetyötä tehdessä. Eettisiä valintoja joutuu tekemään koko opinnäytetyöprosessin ajan. Eettisyyteen liittyy myös valintani siitä, että halusin haastatella juuri Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaita. Jos olisin haastatellut esimerkiksi sosiaalitoimen asiakkaita, jotka ovat olleet vankilassa ja joilla on lapsia, olisin todennäköisesti saanut haastateltavakseni ihmisiä, joita olen tavannut aikaisemmin työni kautta. Näin ollen olisin voinut muodostaa heidän elämästään ennakkokäsityksiä ja riskinä olisi voinut olla, että he eivät olisi halunneet kertoa minulle kokemuksistaan samalla tavalla kuin tuntemattomalle ihmiselle. Sosiaali-

toimen asiakkaiden haastattelun lisäksi yhtenä vaihtoehtona oli haastatella Lapissa toimivan Miestyön asiakkaita. Heiltä en saanut vastausta kysellessäni opinnäytetyön toteuttamista heidän asiakkaitaan haastatteleamalla. Näiden vaihtoehtojen jälkeen päädyin haastattelemaan Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaita.

Eettisyyden kannalta tärkeintä on miettiä onko opinnäytetyöstä saatava hyöty suurempi kuin siitä mahdollisesti haastateltavalle aiheutuvat haitat. Tässä työssä olen pyrkinyt siihen, että ulkopuolinen ihminen ei pystyisi kohdentamaan vastauksia kehenkään haastateltavista. Täyttä anonymiteettiä en ole pystynyt lupaamaan kenellekkään haastatteluun osallistuneelle. Tämä johtuu siitä, että Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimiston sekä muutaman vankilan henkilökunta voi yhdistää vastaukset tiettyyn ihmiseen. Näiden lisäksi myös haastateltavan lähipiiri voi tunnistaa haastateltavan vastauksista. Haastatteluun osallistujat ovat voineet kertoa samoja asioita aikaisemmin myös edellä mainituille. Toinen asia miksi en voi luvata täyttä anonymiteettiä on se, että otin haastateltavat vastaan yhdyskuntaseuraamustoimistolla ja toimiston työntekijät voivat yhdistää haastateltavat tiettyyn ihmiseen.

Eettisiä valintoja ovat myös haastatteluun osallistuneet, Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaat. Kaikki haastatteluun osallistuneet ovat valikoituneet sattumanvaraisesti. Rikosseuraamustyöntekijät ehdottivat heidän asiakkailleen osallistumista. Itse en siis ole vaikuttanut siihen ketä haastattelen tai jätän haastattelemaan. En myöskään tuntenut ketään haastatteluun osallistuvaa entuudestaan.

Eettisistä syistä en tule kertomaan haastateltavien asuinpaikkoja tai tarkkaa ikää, ja kerroin erikseen heidän rikostaustastaan ja vankeusajastaan, koska edellä mainittujen tietojen avulla vastaukset voitaisiin yhdistää helpommin haastateltaviin ja heidän identiteettinsä voisi näin ollen paljastua. Vastaukset olen pyrkinyt kirjoittamaan kirjakielellä, koska haastateltavat käyttivät paljon murre sanoja, joiden avulla heidät voi yhdistää jossain tietyssä paikkakunnassa asuviksi.

Haastattelun alussa annoin haastateltaville paperin (liite 1) jossa luki miksi teen juuri tätä tutkimusta, sekä haastattelukysymykset. Tein paperin, koska haastatteluun osallistuvan tulee olla tietoinen siitä mihin haastattelusta saatuja tietoja käytetään ja miten. Tämä on yksi eettisyyden tärkeimpiä tehtäviä. (Karvonen & Kortelainen & Saarti 2014, 195.)

5. AINEISTON ANALYYSI

5.1 Haastateltavien elämä ja isyys rikoksien aikaan

Haastatteluun osallistujista useammalla oli itsellään lastensuojelutaustaa. Haastattelutilanteessa kävimme läpi myös heidän suhdettaan omaan isään. Erään haastateltavan vastauksessa tulee ilmi se, että vaikka isä oli ollut väkivaltainen, on hän kokenut isänsä silti mukavaksi. Lisäksi haastateltava 4 kertoi alkaneensa etsiä biologista isäänsä aikuisiälleen. Jos isyys ei olisi niin merkittävä asia ihmisen elämässä kuin se meille on, niin tuskin siihen käytettäisiin aikaa kuten tämänkin haastateltavan kohdalla. Kaksi haastateltavaa koki välinsä omaan isäänsä olleen lämpimät.

”Isä oli aika hätäinen. Kerran se veti minua pesäpallomailalla päähän, kun yöllä herätin sen. Mutta olihan se ihan mukava, semmoinen vähän oma tyylinsä. Meni vähän kaikki perhesuhteet kun lähdin kiertämään (lastensuojelu) laitoksia nuorempana” Haastateltava 3.

”Minulla oli lämpimät välit omaan isääni, siihen asti kunnes jouduin kieltämään sitä. Niitä oli kaksi asiaa joista jouduin sitä kieltämään, autolla ajaminen humalassa ja äidin uhkailu” Haastateltava 1.

”Suhde isääni on aina ollut erittäin lämmin” Haastateltava 2.

”Minulla ei ole ollut sitä tai isä on ollut, mutta ei minun elämässä sillälailla. Olen ollut laitoksissa tosi paljon, lastenkodeissa, nuorisokodeissa ja sijaisperheissä. Ikää kun tuli, niin olen sitten ollut yhteydessä omaan biologiseen isääni” Haastateltava 4.

Kysyin haastateltavilta heidän elämästään rikoksien aikaan. Kaksi haastateltavaa kertoi olleensa rikoksien aikaan työelämässä ja he kertoivat elämänsä olleen rikoksien aikaan tavallista elämää. Muutaman haastateltavan elämä rikosten aikaan oli väkivaltaista, elämässä pyöri paljon päihkeitä ja elämä etsi suuntaansa. Kaksi haastateltavaa kertoi suhteestaan lastensa äitiin rikoksiensa aikaan, heidän vastauksistaan heijastuu heidän sen aikainen päihteiden käyttönsä.

”Asuin lapsieni kanssa ja olin ihan ”normi ihminen”, vahinkojahan (tarkoittaa rikosta) sattuu” Haastateltava 2.

”Se oli ankaraa hommaa, ensin sanottiin kerta ja sitten jotain muuta” Haastateltava 5.

”Tavallaan joo ja tavallaan en asunut lasten kanssa. Olin sellasessa on-off suhteessa niiden äidin kanssa. Aina kun sille sattui paha päivä, niin minähän siitä sain sitten lähteä ja ei mulla sitte ollut oikein muuta tekemistä kun käyttää päihteitä” Haastateltava 3.

”Siinä vaiheessa kun mulla alkoi rikoskierre, niin miten sen nyt sanois. Runsaantumaan, vakavoitumaan ja se vei syvemmälle ja syvemmälle, niin oli tullu avioero lapsen äidin kanssa, mutta välit säilyivät kuitenkin hyvänä. Elämä oli päihteidenkäyttöä, alkoholia, huumeita, lääkkeitä, eli se oli aika sekavaa. Minulla oli asunto, mutta se asuntokin meni siinä. Sitte kortteerasin kavereiden nurkissa ja se oli sitä, että rikoksia tein ja aina välissä jouduin vankilaan lyhyeksi aikaa ja takaisin siviiliin, missä olin kuukauden pari ja taas takaisin vankilaan, sitä rataa se jatkui pari vuotta kunnes sattui tämä viimeisin” Haastateltava 4.

Kysyin millainen isä haastateltava oli omasta mielestään rikoksen aikaan ja olisiko hän tarvinnut apua tai tukea isyydessään. Kukaan haastateltavista ei kokenut, että olisi saanut tukea, mutta valtaosa oli myös sitä mieltä, että hän ei olisi tarvinnutkaan tukea isyyteensä. Yksi haastateltavista olisi toivonut tukea lähinnä lapsen äidiltä tai yhteiskunnalta, esimerkiksi isäryhmän muodossa. Haastateltava koki olevansa avuton lastenhoidossa ja olisikin kaivannut siihen tukea. Hän totesi myös, että *”kun ei osaa, on helpompi mennä sieltä mistä aita on matalin” Haastateltava 3.* Kaksi haastateltavaa koki olleensa huono isä ja loput kokivat, että olivat olleet niin hyviä isiä kuin sen hetkinen elämäntilanne ja yhteiskunta mahdollisti.

”Surkea. En saanut tukea, en olisi tarvinnutkaan” Haastateltava 5.

”Huono isä olin. En pystynyt olemaan rahallisesti niin mukana perheen kustannuksissa ja sitten en ollut läsnä, en ole kyllä vielääkään. Kyllä olisin

tarvinnut tukea tai apua, tai ainakin opastusta, vaikka sitten siltä äidiltä, että perehdytä. Eihän se olisi ollut iso homma siltäkään tulla vieressä vaikka leikkikentälle ja näyttää mitä tehdä. Mielestäni saisi vaikka kaikki isät mennä semmoiseen ryhmään: että sinä olet isä ja yrittää painottaa sitä kuinka tärkeää se on että sinulla on lapsi. Ei se helppoa ole (isyys)” Haastateltava 3.

”Olen saanut hyvän ja rakkaan kasvatuksen ja sen annan myös omille lapsilleni aina. En saanut tukea, emmekä olisi tarvinneetkaan” Haastateltava 2.

”En pysty arvostelemaan itseäni isänä. Jätän sen lasten huostaan. Huolehdin lapsista niin hyvin kun tämä systeemi ja yhteiskunta mahdollisti” Haastateltava 1.

”En kyllä saanut hirveästi tukea. Vaikka en asunut enää lasten kanssa pidin kuitenkin yhteyttä kokoajan ja tapaamiset meni säännöllisesti ja niissä olin selvinpään totta kai. Niin hyvä isä olin siihen aikaan kun vain pystyin olemaan, mutta en tietenkään mikään maailman paras isä ollut” Haastateltava 4.

Useampi haastateltavista kertoi, että heidän lapsillaan oli sillä hetkellä asiakkuus kunnan lastensuojeluun. Yksi haastateltavista kritisoikin oman kuntansa lastensuojelua heidän tekemistään päätöksistä. Hän oli tarjonnut lastensuojelulle mahdollisuutta ottaa lapset itselleen, mutta sosiaalitoimi ei ollut huomioinut sitä vaihtoehtona. Haastateltava kertoi, että juuri siitä syystä *”En suostu vääryyttä puolustelemaan enkä siitä syystä ole yhtään elatusmaksua maksanut. En katso syyllistyneeni siinä mihinkään. Olin tarjonnut parempaa vaihtoehtoa. Sosiaalitoimisto yritti ajaa käärmettä pyssyyn vuosia ja siitä käytiin useita oikeuskäsittelyjäkin, lopulta sen (lasten äidin) kulissit kaatu tai romahti, kuinka vain”* Haastateltava 1.

Kaksi haastateltavista kertoi, että lastenteko oli ollut harkittua ja loput haastateltavista kertoivat, että lastenteko ei ollut suunniteltua, mutta yhteisestä päätöksestä lapset pidettiin. Haastateltavan 3. vastauksissa tuli esiin kuinka vankilaan lähtö vaikeutti hänen osaltaan perhe-elämää ja isänä olemista

”Lastenteko on toki ollut harkittua” Haastateltava 2.

”Lastenteko ei ollut mitenkään harkittua, mutta se oli hyvin harkittua, että ne pidetään. Vaikka kyllä tiesin, että ei siitä mitään hyvää seuraa kun itse lähdin linnaan” Haastateltava 3.

”Lastenteko ei ollut mitenkään harkittua. Yhteinen päätös oli kuitenkin, että lapsi pidetään. Jälkeenpäin kun ajattelee, lapset on oikeastaan parasta mitä olen tähän asti elämässäni saanut aikaan, niistä voin olla aina iloinen ja ylpeä.” Haastateltava 2.

5.2 Haastateltavien elämä ja isyys vankila-aikaan

Kysyin haastateltavilta millainen isä hän oli omasta mielestään vankilassaoloaikanaan. Valtaosa haastateltavista koki olleensa huonoja isiä vankila-aikana. Haastateltava 2:n mukaan tilanne oli kuitenkin hyväksyttävä, kun muutakaan ei voinut. Useammassa haastattelussa tuli ilmi, että isät olivat miettineet, että vankilassaoloaika kesti vain tietyn ajan ja isyyden toteuttamiseen ja isänä olemiseen vankilasta käsin oli vain sopeuduttava.

”Olin huono isä. Olin niin vähän tekemisissä. Joka viikko mä kirjoitin niille kaksi kirjettä suurinpiirtein ja toinen valehteli vain mulle (lasten äiti)” Haastateltava 3.

”Olin isänä nolla. Isänä oleminen oli tasaista paskaa, harmi etten osannut tai voinut olla yhtään parempi isä” Haastateltava 5.

”En paljoa ollut yhteyksissä vankila-aikana lapsiin. Soiteltiin silloin tällöin. En osaa soitella turhaan. Nykyisinkin menee kuukausi, kaksi ettei tule soiteltua” Haastateltava 1.

”Ei sitä kovin hyvä isä voinut olla, mutta eihän sille tilanteelle voinut mitään” Haastateltava 2.

Kysyin haastateltavilta miten he pystyivät toteuttamaan isyytään vankilassa ollessaan ja saivatko he tukea isyyteensä. Valtaosa haastateltavista oli kokenut, että erilaiset tapaamiset olivat isyyden tukemista ja isyyttä toteutettiin lisäksi puhelimitse ja kirjeitse. Vankiloiden eriävät käytännöt toisiinsa nähden nousi esiin tapaamisten ja yhteydenpidon osalta. Useampi haastateltava kertoi, että avovankilassa ollessa tilanne helpottui monelta osalta. Avovankiloissa sai olla mm. omat puhelimet käytössä, mikä helpotti osaltaan yhteydenpitoa. Vastauksien perusteella myös avovankiloiden välillä on erilaisia käytäntöjä mm. tapaamisten suhteen. Yksi vastaaja oli päättänyt, että ei halua lapsensa kanssa tapaamisia vankilaan. Hän ei halunnut että tapaamiset toteutetaan vankilan sisällä. Yksi vastaajista kertoi, että oli saanut tukea isyyteensä vankilan sosiaalityöntekijältä ja isyyttä oli huomioitu ainakin niin, että lapsille pystyi soittamaan sosiaalityöntekijän luota ilmaiseksi. Yksi haastateltava joka olisi kaivannut tukea isyyteensä jo rikoksiensa aikaan, olisi kaivannut apua ja tukea isyyteensä myös sosiaalityöntekijältä vankilassa ollessaan.

”Pystyin omalta osaltani toteuttamaan isyyttä ainoastaan puhelinyhteydellä ja kirjeillä. En millään muulla tavoin. Silloin kun jouduin vankilaan ja lapsi oli tosi nuori, niin päätin, että ei ainakaan vielä tapaamisia vankilaan. Kun lapselle tuli ikää, olin sitä mieltä, että vankila on niin karu paikka, että en halua, että lapsi joutuu näkemään isäänsä sellaisessa paikassa. Mielummin oltiin sitten puhelinyhteydessä ja kirjoiteltiin. Isyyttä tuettiin niin, että kun soitit esimerkiksi kavereille, jouduit itse maksamaan sen puhelun, eli ostat kanttiinista puhelinkortin ja puhelu kestää maksimissaan viisi minuuttia kerrallaan. Sitten kun pidät lapsiin yhteyttä niin voit käydä sosiaalityöntekijän luona soittamassa ne puhelut ja ne on täysin ilmaisia ja ne voi kestää vaikka tunnin, jopa puolitoistakin. Riippuen siitä, missä vankilassa olet ja miten sosiaalityöntekijällä on aikaa, näissäkin oli eroja” Haastateltava 4.

”Olihan se vaikeaa toteuttaa isyyttä puhelimitse ja kirjeitse. Isyyttä pystyin toteuttamaan kun perhe kävi avovankilassa katsomassa minua joka viikonloppu, mutta kyllähän sekin oli hankalaa. Siellä tapaamisissa istuttiin naamat vastakkain, kun taas toisessa paikassa sai olla missä vain. Hirveä ero niissä. Joka vankilassa on eronsa henkilökunnassa ja vähän vapauksissakin. Kaikki on erilaisia, vaikka kaikki onkin vankiloita. Perhe-

*tapaamisia oli sitten myös. En tiedä huomioitiinko isänä olemista itses-
sään mitenkään. Ei minun mielestäni” Haastateltava 2.*

*”En ole tarvinnut tukea. Yleisellä tasolla kun ajattelee isyyden tukemista,
niin siellä kun oli niitä perhetapaamisia, niin niille oli sovittu joku aika,
että saavat mennä johonkin ja muut vangit eivät saaneet mennä sinne sil-
loin. Se oli semmoista turhaa holhoamista” Haastateltava 1.*

*”En saanut tukea eikä isänä olemista huomioitu todellakaan mitenkään”
Haastateltava 5.*

*”Isänä oleminen vankilasta oli vaikeaa. Tapaamiset olivat tosi lyhyitä,
varsinkin kivitaloissa (suljetuissa vankiloissa), joku neljä tuntia. Siinä ker-
keää just, että se ei ujostelee enää (lapsi) niin tapaaminen loppuu. Kuukau-
den välein suurinpiirtein oli perhetapaaminen. Siellä (avovankilassa) oli
vielä harvemmin. Siellä oli järjestetty ne niin huonosti, kun siellä se kesti
kyllä koko viikonlopun, mutta siellä kun oli ennen sua joku 15 ihmistä jo-
nossa niin oottele siinä 15 viikonloppua, että on sun vuoro. Ei se kolme
päivää tunnu enää pitkältä ajalta perheen kanssa. En mielestäni saanut
minkäänlaista tukea. Sosiaalityöntekijältä olisin toivonut sitä saavani”
Haastateltava 3.*

Haastateltavat kokivat vaikutusmahdollisuutensa vankilasta käsin heikoiksi. Osa koki, ettei ole voinut vaikuttaa lastensa asioihin mitenkään. Eräs haastateltava koki, että hänen ei tarvinnut vaikuttaa lasten asioihin, koska muut huolehtivat lapsista hyvin. Yksi haastateltava koki, että oli lapsen äidin ja sosiaalityöntekijän avulla pystynyt vaikuttamaan mm. lapsen koulunkäyntiin, tukemalla ja kannustamalla lasta puhelimitse sekä kirjeitse.

*”Äiti (haastateltavan), lasten äiti ja ”uusi tukipilari” huolehtivat lapses-
ta” Haastateltava 5.*

*”Mahdollisuuteni vaikuttaa lasten jokapäiväisiin asioihin oli tietenkin
heikko vankilasta käsin. Eihän se tilanne hyvä ollut, mutta eihän sille mi-
tään voinut.” Haastateltava 2.*

”Ei minulla ollut mitään vaikutusmahdollisuuksia lasten asioissa. Kyllä-hän se lasten äiti oli päättänyt jo ne kaikki asiat, ei minulla ollut mitään sanavaltaa” Haastateltava 3.

”Kiitokset lapsen äidille ja sosiaalityöntekijälle, että pystyin kannustamaan lasta mm. koulutöissä.” Haastateltava 4.

Valtaosalla oli vankilassa ollessaan huoli lapsistaan. Huoli esiintyi muun muassa niin, että miettivät mitä lapsille kuuluu, mitä lapset tekevät sillä hetkellä ja että onko lapsilla kaikki hyvin. Eräs vastaajista koki saaneensa tässä asiassa helpotusta juttelemalla vankilan sosiaalityöntekijän kanssa asioista. Yksi haastateltavista kertoi jopa karanneensa vankilasta, koska hänellä oli lapsista sekä lasten sen hetkisestä tilanteesta huoli. Yksi vastaajista kertoi, ettei kantanut huolta lastensa pärjäämisestä, vaan luotti lasten äidin pitävän lapsista hyvää huolta.

”Kyllä siellä oli kova huoli. Kyllä se pistää miettimään, varsinkin vankilassa” Haastateltava 3.

”Kyllähän se mietitytti joka päivä, että mitä niille kuuluu ja mitä ne tekevät tänään ja että onhan niillä varmasti kaikki hyvin. Vaikka tiesi, että kaikki on varmasti hyvin. Itse kun on poissa paikalta eikä näe heitä, niin totta kai sitä miettii tuommoisia asioita ja varsinkin kun siellä sitä aikaa on. (Vankilan) sosiaalityöntekijän kanssa käytiin vähän niin kuin terapeutistakin keskustelua ja sehän tietenkin helpotti purkaa sydäntänsä jollekin. Keskusteltiin mm. kuinka kaipaamaan lasta ja minkälaista tulevaisuus sitten tulee olemaan ja minkälaisia toiveita minulla oli (tulevaisuuden suhteen)” Haastateltava 4.

”Ei minulla ollut huolta lasten pärjäämisestä, koska äiti (lasten) piti sen puolen kunnossa” Haastateltava 2.

5.3 Haastateltavien elämä ja isyys haastattelun aikaan

Haastattelun lopussa puheeksi nousi haastateltavien elämä ja isyys haastattelun aikaan. Kahden haastateltavan vastauksista välittyi heidän muutoshalukkuutensa ja lasten olemassaolon tärkeys. Haastateltava 4:n vastauksista pystyy lukemaan mm. sen ylpeyden mitä lapsen koulusta saamat arvosanat isässä saavat aikaan.

”Voin sanoa olleeni nyt hyvä isä, koska ei ole enää päihkeitä mukana kuvioissa, eikä tarvitse lapsien pettyä siihen, että isä lähtee taas vankilaan. Soitellaan paljon, tästäkin pari päivää sitten, lapsi soitti ja puhuttiin reilu tunti. Lapsi kertoi hyviä uutisia, koulu hänellä menee äärettömän hyvin, että repii kokeista semmoisia ysejä ja kympejä. Olen koettanut tukea ja kannustaa ja kertonut olevani ylpeä hänestä. Hänellä menee koulu paremmin kuin isällensä koskaan. Tuomion aikana kävi niin, että mulla oli aikaa selvittää päätäni ja miettiä pääni puhki viisailla ajatuksilla, että mitä haluan elämältä tulevaisuudessa. Päätin sitten, että nyt loppu nämä aineiden- ja alkoholinkäytöt ja muut ja alan elämään normaalia elämää. Se päätös on sitten pitänyt ja olen kyllä tyytyväinen elämänlaatuuni ja elämän tilanteeseeni nyt. Voin olla ylpeä, että pääsin eroon siitä rikoskierteestä, päihteistä ja kaikesta. Oli pakko ajatella, jos ei itseä niin lapsia, elää sen mukaan, että niillä on isä tulevaisuudessakin, joka ei katoa mininkään ja joka ei tuhoa enään aineilla itseään.” Haastateltava 4.

”Olen nähnyt lapsia viimeksi pari kuukautta sitten. Pitäisi pysytellä poissa vankilasta ja sitä mukaa alkaa rakentaa sitä tietä ja alkaa sopimaan sosiaalitoimiston kanssa tapaamisista. Ensin minun täytyy todistaa, että olen kasvanut paremmaksi ihmiseksi. Haluan vaikuttaa lasten elämään paljon enemmän, että ne osaisi mennä elämässä sitä oikeata polkua” Haastateltava 3.

5.4 Isyyden tukeminen

Haastateltavat myös pohtivat sitä, mitkä asiat olivat tukeneet heidän isyyttään vankilassa ja toisaalta millaista tukea he olisivat isyyteensä toivoneet. Haastateltavat toivoivat vankiloihin lisää siviilitapaamisia sekä perhetapaamisia, varsinkin lasten ollessa pieniä. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että isyyden tukemiseen käytettävät resurssit kantavat varmasti hedelmää tulevaisuudessa. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että vankilan tulee olla vankila ja että ihmisen tuleeikin vankilassa ollessaan tuntea olevansa vankilassa. Yksi haastateltava ei osannut kertoa mitä tulisi parantaa.

Monessa kohtaa haastateltavat toivat esille kuinka suuri rooli lapsen äidillä ja sosiaalityöntekijöillä tai ylipäänsä vankilan henkilökunnalla on lapsen ja isän välisen yhteydenpidon ylläpitämisessä.

”Mikäli resursseja on niin uskon 100 prosenttisesti, että isyyden tukemisesta on todella suuri hyöty. Kuten minunkin kohdalla, tapaamisia ei pystytty järjestämään, kun minua ei lomille laskettu, mutta siitä huolimatta jokainen ihminen pystyy muutokseen. Vaikka valvottuun tapaamiseen voisi laskea, että olisi vartija matkassa. Siinä olisi ainakin yksi sellainen kehittämisen paikka minkä voisi tehdä ainakin pitkäaikaistankien kohdalla. Se tapaaminen siviilipuolella on parempi kuin että lapsi tulee vankilaan tapaamaan. Ainakin henkilökohtainen kokemus ja mielipide on edelleenkin, että vankila ei todellakaan ole sellainen paikka missä isä haluaa että lapsi hänet näkee, kaltereiden takana” Haastateltava 4.

”Mielestäni varsinkin jos lapset ovat pieniä, niin pitäisi ehdottomasti olla enemmän perhetapaamisia. Kaksi kertaa kuussa kun olisi, niin se olisi sellainen järkijuttu. Sehän on taas aikatauluista ja varsinkin tiloista kiinni. Pienet lapset tulee ottaa huomioon paremmin. Muuten se toimii ihan jees” Haastateltava 2.

”Kyllä vankilan vankila olla pitää” Haastateltava 1.

”En tiedä, tähän niitä fiksuja olette, päättäkää te” Haastateltava 5.

Kaksi haastateltavaa kritisoi poistumislupaa ja lomalle pääsyä. Kumpikaan haastateltavista ei ollut saanut lupaa ennen kuin aivan tuomionsa lopussa. Näiden haastateltavien mielestä poistumislupia tulisi myös kehittää niin että niille olisi mahdollista päästä jo aikaisemmin. Toinen haastateltavista kritisoi myös päätöksen kielioppia.

”En päässyt lomille vaikka hain. Vastaus oli kielteinen ja perusteluna oli, että lomaehtojen noudattaminen ei ole riittävän todennäköistä. Päätös oli kirjattu siihen muotoon, että siitä puuttui sanoja ja pilkkuja ja aivan kuin olisi kirjoitettu englanniksi ja käännetty googlella suomeksi. Ennen koevapautta pääsin sitten päivälomalle” Haastateltava 1.

”Lomilla olisin halunnut käydä lasta tapaamassa, mutta se oli mahdotonta, niin ei minua lomille laskettu, kun sitten viimeisenä vuonna avovankilasta ja sieltäkin vain kaksi kertaa” Haastateltava 4.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Olin erittäin yllättynyt siitä kuinka mielellään haastatteluun osallistuttiin. Yksi haastatteluun osallistunut kysyikin ”Pääsenkö mä kertomaan mun stoorin?”, kun hänelle kerrottiin mahdollisuudesta osallistua haastatteluun. Haastatteluiden vuorovaikutustilanteet yllättivät minut positiivisesti luontevuudellaan. Haastateltavat kertoivat avoimesti asioistaan ja mahdollistin heille sen, että kysymyksiin ei tarvinnut vastata jos siltä tuntui. Muutamassa kohdassa tämä näkyikin niin, että saatiin vain muutaman ihmisen kokemuksia asiasta.

Haastateltavat miehet olivat toisiinsa verrattuna erilaisia ja koin sen rikastuttavan opin-
näytetyötä. Jonkun haastateltavan lapset olivat haastattelun aikaan aivan pieniä ja toisen lapset olivat jo aikuisia. Jollakin haastateltavalla oli taustalla henkirikos ja toisella talousrikos. Joku eli yhdessä lapsiensa kanssa ja toinen oli nähnyt lapsiaan viimeksi kaksi kuukautta sitten. Kolme yhdistävää tekijää näistä haastateltavista kuitenkin löytyi: vankilassaolo, isyys sekä asiakkuus Rikosseuraamuslaitokselle haastatteluiden aikaan. Muuten heidän taustansa, sekä sen hetkinen elämäntilanne olivat hyvin erilaisia toisiinsa nähden.

Valtaosa haastateltavista kertoi elämänsä olleen rikosten aikaan väkivaltaista ja päihdekeskeistä, mutta lapsia tavattiin niin paljon kuin se oli sillä hetkellä mahdollista. Kaksi haastateltavaa kertoi viettäneensä rikosten aikaan normaalia elämää, toinen heistä eli yhdessä lastensa ja lastensa äidin kanssa. Haastateltavat eivät kokeneet saaneensa isyyteensä tukea rikosten aikaan ja yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta he kokivat, etteivät olisi tukea tarvinneetkaan.

Vankilassaoloajastaan haastateltavat kertoivat, että he olisivat halunneet nähdä lapsiaan enemmän, mutta he myös tiedostivat sen, että vankiloiden resurssit eivät yksinkertaisesti aina riitä tapaamisten lisäämiseen. Yhteydenpito kirjeitse ja puhelimella koettiin haasteelliseksi, mutta moni sanoi, että siihenkin sopeutuu kun on pakko. Lasten asioihin vaikutusmahdollisuuksien vähyys vankilasta käsin sekä huoli lasten pärjäämisestä heijastuivat myös joidenkin vastauksista.

Nämä viisi haastateltua isää olivat saaneet hyvin vähän tai eivät ollenkaan tukea isyyteensä vankilassaoloaikanaan. Osa koki, että ei olisi tarvinnutkaan siihen tukea ja osa

koki, että tuki esimerkiksi lapsen äidiltä, sosiaalityöntekijältä tai yhteiskunnalta esimerkiksi isä-ryhmän kautta olisi ollut tervetullutta. Haastateltavat kokivat lasten äitien tuen olevan merkittävää, silloin kun sitä saa. Kaukorannan (2009) opinnäytetyössä, jossa hän haastatteli kuutta vankilassa olevaa isää sekä Lehdon ja Puupposen (2012, 2) opinnäytetyössä, jossa oli haastateltu kahdeksaa vankilassa olevaa isää, nousi esille isien huoli lastensa vieraantumisen ja pelko perheen hajoamisesta vankilassaolon vuoksi. Samanlaista huolta toivat minunkin haastattelemani isät esiin. Lehdon ja Puupposen (2012, 2) opinnäytetyössä avovankiloiden tukeen isyyden toteuttamisessa oltiin pääasiassa tyytyväisiä. Useampi minun haastateltavista oli kokenut samoin, avovankilassa koettiin isyyden toteuttaminen helpommaksi sen vuoksi että sai olla oma puhelin ja joidenkin kohdalla tapaamiset onnistuivat useammin suljettuun vankilaan verrattuna.

Ellilän pro gradun (2012, 2, 47–40) haastateltavat toivat myös samoja asioita esille kuin minun haastattelemani isät. Ellilän haastatteluissa haastateltavat olivat tuoneet esiin, mm. että yhteydenpito lapsiin koettiin rajalliseksi, yhteyttä pystyi pitämään puheluin, kirjein ja tapaamisin. Ellilän pro gradussa nousi esiin myös, että edellä mainittuihin vaikuttivat vankiloiden erilaiset käytännöt ja säännöt. Myös minun haastattelemani toivat samaa esiin useampaan kertaan haastatteluiden aikana. Ellilän haastateltavat olivat toivoneet suljettuihin vankiloihin pidempiä tapaamisia ja enemmän tapaamistiloja, sekä virikkeitä lapsille. Edellä mainitut asiat tulivat esiin myös minun haastattelemini toiveissa. Ellilän pro gradussa oli lisäksi koettu, että jokainen vankila tarvitsee oman perhetyöntekijän, joka ohjaisi ja neuvoisi vanki-isän perheen asioissa.

Eräs haastateltava toi esiin osaamattomuuttaan lastenhoidon suhteen ja olisikin kaivannut siihen tukea ja opastusta lasten ollessa pieniä sekä tukea isyyden suhteen vankilassaoloaikanaan. Koposen ja Lehtolan (2013, 2) opinnäytetyössä tuli ilmi, että heidän toteuttamansa isäryhmä vanki-isille on mahdollista järjestää vankiloissa. Kuten monessa kohtaa on varmasti tullut esille, lapseen tai perheeseen pidetty yhteys jo vankila-aikana ja sen jälkeen pienentää riskiä rikoskierteen jatkumiseen (Sassi & Huhtimo 2006, 22).

Eräs haastateltava kertoi, että hänellä oli vankilassa ollessaan aikaa miettiä elämäänsä ja hän toi haastattelussa esiin, kuinka jokainen ihminen pystyy muuttumaan jos vain itse haluaa. Hän kertoi, että oli vankilassa ollessaan pistänyt elämänsä suunnan uusiksi. Ennen vankilaa hänen elämänsä oli väkivaltaista, sekavaa ja mukana pyöri monenlaisia

päihteitä. Vankilassa olonsa jälkeen, hän on elänyt ilman päihteitä ja on tyytyväinen elämäänsä ja isyyteensä.

Suuressa ruotsalaisessa tutkimuksessa, johon osallistui 700 000 miestä, todettiin että lapsettomilla miehillä ja niillä eronneilla miehillä, jotka eivät olleet lastensa lähivanhempia oli merkittävä riski kuolla ennenaikaisesti. Heille tapahtui enemmän onnettomuuksia, väkivaltaa, itsemurhia ja heillä oli myös muita enemmän riippuvuuksia. (Sinkkonen 2012, 103.) Edellä mainittu tutkimus osoittaa mielestäni sen, että kuinka tärkeää on tukea isyyttä. Isyyden tukeminen ja ylläpitäminen tuo mielestäni hyvinvointia niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä lapselle, isälle kuin muullekkin perheelle, kansantaloudesta puhumattakaan. Mielestäni yksikin ihminen, joka isyyden tukemisen kautta jättää rikollisen elämäntapansa edes hieman vähemmälle on satsaus, josta koko yhteiskunta hyötyy.

Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset on otettu käyttöön vuonna 2013, joten ne ovat aika tuoreet ja niiden näkyminen vankilan arjessa on luultavasti vielä kehittämisen alla. On ollut hienoa lukea ja huomata kuinka Rikosseuraamuslaitos on kiinnittänyt huomiota lapsi- ja perhetyöhön. He huomioivat lapsen oikeuden tavata vanhempansa, sekä yrittävät tehdä parhaansa, että esimerkiksi lapsen vierailut vankilassa olisivat lapsilähtöisiä. (Portti vapauteen, hakupäivä 25.3.2014.) Heidän lapsi- ja perhetyölinjauksien toteuttaminen on luultavasti myös toiminut. Haastateltavani eivät tuoneet ilmi mitään sellaista epäkohtaa vankeinhoidon suhteen isyyden kannalta, jonka haastateltavat olisivat kokeneet suoranaiseksi vääryydeksi. Itse koin tämän aika yllättävänä, koska olen lukenut paljon siitä kuinka vankilaoloja kritisoidaan ja siksi tämä on ollutkin hyvin mielenkiintoinen prosessi itselleni.

Haastatteluihin osallistui pieni joukko ihmisiä ja siitä syystä haastatteluista saadut vastaukset ja tiedot eivät ole yleistettäviä tietoja. Ne ovat näiden viiden isän omakohtaisia kokemuksia isyydestään rikosprosessin aikana.

7 POHDINTA

Tämä opinnäytetyö on ollut minulle pitkä prosessi. Ensimmäiset sähköpostiviestit olen lähettänyt aiheesta puolitoista vuotta sitten. Niiden ensimmäisten sähköpostien ja tämän hetken välille on mahtunut monta kirjaa, monta kysymystä, monta vastausta ja monta kysymystä ilman vastausta sekä paljon minulle uutta tietoa. Vankiloiden toiminnot ovat avautuneet minulle ja isyydestä olen lukenut paljon.

Haastattelut saivat minussa itsessäni aikaan monenlaisia tunteita. Mietin omaa turvallisuuttani, asenteitani ja monesti myös opinnäytetyöni tarkoituksena. Mietin myös sitä mitä haastattelut voivat aiheuttaa haastateltavissa. Haastattelussa käytiin läpi perhesuhteita ja heidän omaa isyyttään. Ne ovat asioita, jotka voivat aiheuttaa negatiivisia tunteita ihmisissä. Mietinkin muutaman haastattelun jälkeen, että toivottavasti haastateltavalle ei aiheutunut sellaista mielipahaa tai sellaista tuskaa, mistä hän ei voisi päästä ylitse. Muutaman haastattelun päätteeksi yritin kannustaa haastatteluun osallistunutta ja luoda toivoa heidän elämäänsä.

Aikaisempien tutkimusten valossa sekä omien havaintojeni perusteella mietin, että olisiko mahdollista ottaa osaksi Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyölinjauksiin tällainen isäryhmä-toiminta, voimauttamaan ja tukemaan isiä ja heidän lapsiaan isän vankeusaikana. Ruotsin vankiloissa järjestetään vanhempain kursseja. Voitaisiinko sellaisia järjestää myös meillä Suomessa? Jäin myös miettimään voitaisiinko isyys liittää enemmän Rikosseuraamuslaitoksella tehtävään ohjelmatyöhön. Rikosseuraamuslaitoksen tilastollisen vuosikirjan (2012, 20–21) mukaan 36 prosenttia vankien arkipäivästä luokiteltiin toimintaan sijoittamattomaksi ajaksi ja 8 prosenttia oli muuta passiiviaikaa. Olisiko mahdollista kehittää toimintaan sijoittumattomalle sekä passiiviajalle, jotain millä vankien isyyttä ja perhesuhteita voitaisiin korostaa ja ylläpitää. Olisiko nämä keinot, joilla voitaisiin mahdollistaa isyyden tukemista sellaisille isille ja lapsille, jotka sitä haluavat ja tarvitsevat. On kuitenkin muistettava, että kaikki isät eivät halua olla lastensa kanssa tekemisissä, eivätkä kaikki lapset halua olla isiensä kanssa tekemisissä.

On ollut todella mielenkiintoista tehdä tätä opinnäytetyötä, vaikka välillä itsekriittisyys on iskenyt hyvin lujaa ja välillä on tuntunut, että haastattelut olivat vain pintaraapaisu ihmisten elämään, että onko niistä mitään hyötyä. Ainakin niistä on ollut minulle hyötyä. Olen päässyt tutustumaan viiden erilaisen isän kokemuksiin heidän isyydestään.

Haastatteluissa tuli myös paljon sellaista asiaa, mitä en liittänyt tähän opinnäytetyöhöni, koskien lähinnä haastateltavien päihteidenkäyttöä ja vankiloiden toimintoja. Olisin halunnut kuulla vielä enemmän haastateltavien elämästä ja heidän kokemuksistaan. Niinhän sitä sanotaan, nälkä kasvaa syödessä.

LÄHTEET

- Alapuranen, Minna, sosiaalityöntekijä. Keskustelu 04.10.2013.
- Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. Gummerus Kirjapaino Oy. Vaajakoski.
- Arhinmäki, Paavo 2012. Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka. Tampereen yliopistopaino Oy-Juvenes Print. Tampere.
- Eerola, Petteri & Mykkälä, Johanna 2014. Isän kokemus. Hakapaino. Tampere.
- Ellilä, Tuire 2012. Vankilassa olevan miehen monimuotoinen ja tilanne sidoksinen isyys. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Herna, Heli, hallintojohtaja, Rikosseuraamuslaitos. Sähköpostiviesti pirjo.timonen-nissi@om.fi 14.10.2014.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki
- Huttunen, Jouko. Isänä olemisen uudet suunnat. 2001. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Hämäläinen, Pekka 2010. Isä ja minä. Ainutlaatuinen ihmissuhde hyvässä ja pahassa. Bookwell Oy. Juva
- Jattu, Timo, perheosaston vastaava ohjaaja, Hämeenlinnan vankila. Re:Miten isyys huomioidaan rikosprosessissa. Sähköpostiviesti pirjo.timonen-nissi@edu.lapinamk.fi 26.3.2014
- Kansaneläkelaitos. Vanhempainvapaa. Hakupäivä 2.10.2014 a <<http://www.kela.fi/vanhempainvapaa>>
- Kansaneläkelaitos. Isän vapaat. Hakupäivä 2.10.2014 b <<http://www.kela.fi/isan-vapaat>>
- Karsikas, Vuokko 2014. Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Polku vapauteen- psykososiaalisen työn kehittyminen ja rooli vankeinhoidon yhteiskunnallisessa tehtävässä. Suomen yliopistopaino Oy, Juvenes Print.
- Karvonen, Erkki & Kortelainen, Terttu & Saarti, Jarmo 2014. Julkaise tai tuhoudu! Johdatus tieteelliseen viestintään. Hasaprint Oy. Vantaa.
- Kaukoranta, Nina 2009. ”Se on niin mieletön lahja”-Vankeusrangaistustaan suorittavien isien kokemuksia isyydestä. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu,
- Koponen, Heidi & Lehtola, Mari-Anne 2013. ”Me ei olla pelkkiä vankeja vaan myös hyviä isä”: Vanhemmuusteemaisen isäryhmän arviointi Riihimäen vankilassa. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu, Tikkurila.
- Kortman, Anette 2013. Uusi isyys ja uudet isät. Hakupäivä 7.11.2014 <<https://www.perheaikaa.fi/jutut/lapsi-toiveissa/isyys/uusi-isyys-ja-uudet-isat/>>
- Kurki, Leena & Kurki-Suutarinen, Matleena & Taruvuori, Karoliina 2010. Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innoittaminen vankilassa. Tampereen Yliopistopaino Oy-Juvenes Print. Tampere.
- Lappi-Seppälä, Tapio 2006. Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka. Yliopistopaino. Helsinki.
- Lapsiasiavaltuutettu. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Hakupäivä 25.3.2014. <http://www.lapsiasia.fi/lapsen_oikeudet>
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417
- Lehto, Maija & Puupponen, Jenni 2012. ”Ei täältä käsin pysty mikään isä oleen sillai niinku isän pitäis olla” Vankien kokemuksia isyydestä avovankilassa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäki.
- Liikka, Merja 2003. Tarinallinen lähestymistapa yksilön ja yhteisön suhteen tutkimiseen. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Malmi, Pasi & Erno, Juuso 2012. Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-

- arvopolitiikka. Tampereen yliopistopaino Oy-Juvenes Print. Tampere.
- Mansnerus, Seija-Anneli Huoltajuuskiistojen selvitteluun uutta näkemystä ja ammattitaitoa. Hakupäivä 17.10.2014
<http://www.mansnerus.com/artikkelit/huoltajuus_kiistat.html>
- Mykkänen, Johanna & Aalto, Ilana 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki.
- Portti vapauteen. Tervetuloa!. Hakupäivä 25.02.2014.
<http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/tapaajan_opas/lue_tama_ensin>
- Relander, Jukka 2012. Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka. Miksi miesliike?. Tampereen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print. Tampere.
- Rikosseuraamuslaitoksen Lapsi- ja perhetyön periaatteet 2013. Suomen Yliopistopaino Oy. Salmi, Venla & Lehti, Martti & Danielsson, Petri & Aaltonen, Mikko. Rikollisuustilanne 2013. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 266. Tammerprint Oy, Helsinki.
- Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2013. Blomster, Peter & Linderborg, Henrik & Muiluvuori, Marja-Liisa & Salo, Irja & Sunimento, Kati & Tyni, Sasu. Kopijyvä 2014.
- Rikosseuraamuslaitoksen tilastollinen vuosikirja 2012. Blomster, Peter & Linderborg, Henrik & Muiluvuori, Marja-Liisa & Salo, Irja & Tyni, Sasu. Kopijyvä 2013.
- Rikosseuraamuslaitos 2013. Hakupäivä 13.10.2014 a. Peter Blomster
<<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-ohjelmatyo.html>>
- Rikosseuraamuslaitos 2014. Hakupäivä 6.11.2014 b.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2014. Hakupäivä 6.11.2014 c.
<<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot.html>>
- Rikosseuraamuslaitos 2013. Hakupäivä 6.11.2014 d.
<<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/organisaatio.html>>
- Ryynänen, Hannakaisa & Suomela, Maarit 2011. Lähelle. Selvitys yhteydenpitikäytännöistä ja niiden mahdollisista esteistä vankien ja heidän läheistensä välillä. Kriminaalihuollon tukisäätiön raportteja 1/2011. Multiprint Oy, Helsinki.
- Sassi, Tarja & Huhtimo, Petra 2006. ”Kun perhe lusii”. Kriminaalihuollon tukisäätiö.
- Sinkkonen, Jari 2012. Isäksi ensi kertaa. WSOY. Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Perhevapaata vanhemmille lastenhoitoon. Hakupäivä 28.9.2014 a <http://www.stm.fi/lapset/palvelut_perheille/perhevapaat>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Tilastotietoa palkkaeroista. Hakupäivä 21.10.2014 b
<<http://www.stm.fi/tasa-arvo/samapalkkaisuus/periaate>>
- Suonio, Mari 2014. Sosiaalityö ja penologia. Teoksessa Linderborg, Henrik & Suonio, Mari & Lassila, Tytti (toim.). Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Suomen Yliopistopaino Oy.
- Vankeuslaki. 23.9.2005/767
- Vartiainen, Heikki 2012. Vankien terveys. Hakupäivä 17.10.2014
<<http://www.slideshare.net/THLfi/heikki-vartiainen-vankien-terveys>>
- YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989. Unicef. Painotuote.

LIITTEET

Liite 1



Opiskelen Lapin ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Opintoni ovat loppusuoralla ja teen opinnäytetyötä mihin olen saanut Teidät mukaan haastateltavaksi.

Opinnäytetyön aihe on **Miten isyys huomioidaan rikosprosessissa –Isien kokemuksia**. Tarkoituksena on saada tutkimuksella selville millaisia kokemuksia isyyden huomioimisesta Rikosseuraamuslaitoksen asiakkailla on. Huomioidaanko isyyttä riittävästi, jos ei, miten sitä voitaisiin huomioida lisää tai vähemmän.

Haastattelu nauhoitetaan. Nauhat tuhotaan välittömästi opinnäytetyön valmistuttua.

Minua opinnäytetyöntekijää sitoo vaitiolovelvollisuus koko opinnäytetyön ajan, sekä sen jälkeenkin. Kaikki kertomanne ovat luottamuksellisia asioita, eikä niitä saa tai käytä kukaan muu kuin minä tätä opinnäytetyötäni varten. Tietojanne ei tulla kertomaan kenellekkään kolmannelle osapuolelle eivätkä Teidän tietonne tule ilmi opinnäytetyössä vaan siellä käytetään Haastateltava 1, Haastateltava 2 jne. nimityksiä haastatelluista.

Tarkoituksena on että kerrot elämästäsi omin sanoin ja omaan tahtiisi, kuitenkin että käyt alla olevia teemoja läpi.

Minkä ikäinen olet? Minkä ikäinen olit lapsen/lapsiesi syntyessä?

Minkälainen rikostaustasi on? (Halutessasi voit ohittaa tämän kohdan)

Kerro lyhyesti elämästäsi rikoksen/rikoksien aikaan. (Halutessasi voit ohittaa tämän kohdan)

- Asuitko lapsesi/lapsiesi kanssa?
- Jos lapsesi olivat jo syntynyt/syntyneet, millainen isä olit omasta mielestäsi?
- Saitko tukea isyyteen (lapsen/lasten äidiltä, neuvolasta, koulusta, sosiaalitoimistosta, rikosseuraamuslaitokselta, tms.)?

Elämäsi vankila/yhdyskuntapalvelun aikana.

- Millainen isä olit omasta mielestäsi?
- Millaista isänä oleminen on ollut sinulle vankilassa/yhdyskuntapalvelun aikana?
- Miten olet voinut toteuttaa isänä olemista?
- Miten isänä olemista huomioitiin vankilassa/yhdyskuntapalvelussa?
- Millaista tukea sait?
- Keneltä sait tukea?
- Jos et saanut tukea, millaista tukea olisit toivonut saavasi ja keneltä?
- Jos olet ollut aikaisemminkin rikosseuraamuslaitoksen asiakas, osaatko sanoa onko heidän lisääntynyt panostus perhetyöhön näkynyt käytännössä? Miten?



SUOSTUN HAASTATELTAVAKSI OPINNÄYTETYÖHÖN

Minulle on kerrottu opinnäytetyöstä, sekä sen tavoitteista.

–Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan opinnäytetyön haastatteluun.

–Henkilötietojani ei tulla keräämään.

–Mitään antamiani vastauksia ei voida yhdistää minuun jälkikäteen opinnäytetyön kirjallisessa osiossa.

–Kaikki kertomani asiat ovat erittäin luottamuksellisia.

–Haastattelusta tullut nauha tuhotaan välittömästi kun ainoisto on saatu kirjalliseen muotoon.

Suostun että minua haastatellaan ja haastattelussa antamiani tietoja käytetään opinnäytetyöhön sekä loppuraportointiin/seminaariin. Minulla on oikeus lopettaa osallistumiseni opinnäytetyöhön milloin vain ilman, että minun tulee perustella osallistumiseni lopettamista. Näitä suostumuksia on tehty kaksi kappaletta, molemmille osapuolille omat.

____/____/____

Päiväys

Paikka

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys
